СЕКТИТЕ

И КАК ДА ГИ РАЗПОЗНАВАМЕ

ЗДРАВКО НЕНОВ
ПИТЪР ВАН КАМПЕН

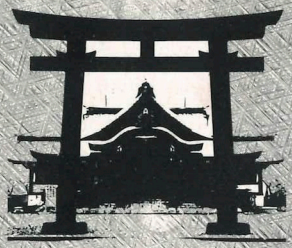

КОЙ В КАКВО ВЯРВА ПО СВЕТА

Здравко Ненов
Питър ван Кампен

КОЙ В КАКВО ВЯРВА ПО СВЕТА

СЕКТИТЕ
И КАК ДА ГИ РАЗПОЗНАВАМЕ

„Верен“
София, 2014

Съдържание

Предговор 5
Традиционни религии 9
Въведение 9
Християнството 11
Юдеизъм 21
Ислям 25
Бахайска религия 31
Хиндуизъм 35
Будизъм 41
Джаинизъм 49
Конфуцианство 51
Шинтоизъм 55
Секти и култове 57
Въведение 57
Мормони 63
Свидетели на Йехова 71
Обединителната църква
на Сан Мюнг Муун 79
Децата на Бога (Семейството
на любовта/Семейството) 89
Международно Общество
за Кришна съзнание 97
Трансцедентална медитация 101
Нова епоха (New Age) 105
**Социална почва на сектите, методи, травми,
как да познаем, че имаме работа със секта
и как да се предпазим** 113

ПРЕДГОВОР

Всички сме свидетели на нестихващия интерес на българското общество към проблема за сектите и религиозните култове. Вече излязоха някои книги по този въпрос, а вестниците и списанията буквално ни заливат с всевъзможни, най-често силно емоционално украсени информации.

Какво ми дава право да пиша и аз на тази тема?

Преди около 15 години аз започнах да търся „най-правилната религия". В тези свои търсения доста бързо и категорично стигнах до християнството, но ми остана интересът към различните други религиозни системи и вярвания. През дългогодишното ми пребиваване в Република Австрия имах възможността да се занимавам с тази проблематика, а там имах и достъп до много по-обширна литература. През 1993 г. изнесох серия от публични лекции за основните „секти", които са активни в България днес. Големият интерес ми подсказа необходимостта от книга, в която обикновеният българин да може бързо и лесно да намери необходимата информация, когато се сблъска с някое непознато за него религиозно течение, група или учение. Известният холандски изследовател на култовете Питър ван Кампен, с когото се запознах през 1991 г. в София, ми помогна в комплектоването на материалите и написа някои от главите на настоящата книга.

Тази книга си поставя основно целта да запознае българския читател с различните вярвания – традиционни и нетрадиционни, които напоследък масово навлизат в България. Тя е замислена като кратък справочник, съдържащ информация, достъпна за широк кръг читатели, или, така да се каже, за средния българин. Тя не изисква някаква предварителна подготовка или познания по религиозните въпроси.

Първият раздел на книгата се занимава с традиционните световни религии. Надяваме се, че той дава известна представа за религиозното състояние на съвременния свят. Не сме обсъждали

правилността на тези религии, нито техния ефект върху човешкото общество.

Във втория раздел сме разгледали някои нетрадиционни вярвания или пък групировки, които поради социалното си действие в България са си спечелили името на „секти“. По-долу определям точно какво разбирам в тази книга под понятието „секта“. При разглеждането на ученията на тези групи ние винаги сме ги сравнявали с християнството, тъй като България е традиционно християнска страна, а и ние, авторите, сме християни. Моето твърдо убеждение е, че единствено информацията и доброто познаване на основните християнски принципи могат да защитят съвременния българин от заблудата на сектите. Старали сме се да представим на читателя едно обективно сравнение, от което той може сам да си направи изводи и заключения и, доколкото ни е било възможно, сме се въздържали от критики и изказване на собствени мнения и преценки по религиозни въпроси.

Какво се разбира под понятието „секта“?

Тази дума е възприета в книгата поради своята популярност в България. Но какво точно ще разбираме под нея?

В речника на З. Футеков от 1932 г. се дава следната дефиниция: *„Латинска дума, означаваща разкол, отлъчване от господстващата вяра.“* Тъй като господстващата вяра в България е християнството, и то източноправославното, в горния смисъл с думата секта би могло да се нарече всяко вярване, различно от Православната църква, независимо дали това е световна религия, или нововъзникнало хрумване на някой човек.

Но за да не се изпада в смешни ситуации и за по-голяма прегледност ние използваме думата секта в смисъла, в който обикновеният българин е свикнал да я възприема, а именно – религиозна група или движение със следните характерни белези:

• Сектата винаги има **един върховен водач**. В повечето от случаите той е издигнат на пиедестал като бог. Той е абсолютният авторитет по въпроси, засягащи учението и организацията на групата, морала и личния живот на членовете й. Той е единственият

проводник на божия глас и не е отговорен пред никого (в много от случаите това включва и законите на страната). Неподчинението на водача се третира като неподчинение на самия бог.

По-нататък сектата има **строго йерархична структура** и представлява **организация с желязна дисциплина**. Обикновено в нея има ясно изразено привилегировано общество, което владее над по-нисшите членове.

• Сектата има особено учение, получено от водача чрез специално просветление директно от бога. Често такива групи се позовават на свещени книги на други религии, например на Библията, но винаги използват изолирани от контекста и изопачено тълкувани пасажи, с цел да подкрепят своето особено учение. Някой път се правят и собствени изопачени преводи на Библията.

Това особено учение е задължително за всички членове на групата, то не може да бъде анализирано, дискутирано, а още по-малко – поставяно под съмнение или критикувано.

• В сектата се използват методи на **промиване на съзнанието** или други психологически похвати за упражняване на влияние над волята на личността. Такива методи могат да бъдат страхът от откъсването на човека от неговата естествена семейна среда, интензивното обучение, при което се запаметява безкритично учението на сектата, абсолютната липса на свободно време, а често и на пълноценна храна и достатъчно сън, безкрайното повтаряне на еднообразни песни и молитви, медитации, а в някои случаи и хипноза и явни окултни практики.

В съответните раздели на книгата тези методи са разгледани по-подробно.

• В много от случаите сектата представлява една прикрита или не толкова прикрита система за **печелене на пари**, задоволяване на страстта за **власт и величие** или **сексуалните извращения** на водача и неговите приближени.

И така, предлагаме настоящата книга на българския читател с надеждата, че тя ще му е от полза и ще му помогне да защити себе си и децата си от всевъзможните странни движения и групи, които напоследък заливат нашата страна. На всяка цена обаче трябва да отбележим следното: в едно демократично общество трябва да има религиозен плурализъм, така както има и политически плура-

лизъм. Но както за политическите партии има определени правила за съществуване, така навсякъде по света има и правила за съществуването на религиозните общества. Те не бива да нарушават конституцията и законите на държавата, да ограничават свободата на личността – свободата на волята, свободата на възпитанието на собствените деца, сексуалната свобода и всички други свободи, гарантирани от закона – не бива да проповядват религиозна омраза, насилие и пр. Ако спазва тези правила, никоя религиозна група не може да бъде забранена. Всеки гражданин има правото да вярва в каквото пожелае и ние трябва да бъдем достатъчно толерантни, за да зачетем това негово право, дори и лично да не сме съгласни с него. Като християни обаче ние сме задължени високо и ясно да казваме истината, в която ние вярваме, и сме убедени, че тя е единственото ефикасно средство против „сектите“.

Здравко Ненов

ТРАДИЦИОННИ РЕЛИГИИ

Въведение

В дефиницията за човешка цивилизация наред с признаците език, писменост и обработване на земята, се посочва и наличието на култови средища. Религията е толкова стара, колкото е и човешката цивилизация. **Религията е вяра, облечена в дела, целяща угодно представяне на индивида пред свръхестествените сили или сила.** Думата религия означава „отново свързване“ или „път към Бога“. Често пъти обаче една религия се изпразва от съдържанието си на вяра и се превръща в система от сляпо изпълнявани правила и ритуали, които се сливат с народностната култура и бит.

Различните религиозни практики винаги през вековете са били причина за противоречия както между отделни индивиди, така и между цели групи и народи. Те са били повод за създаване на партии, за остри спорове, били са обект на забрани и причина за убийства и войни. Всяка една диктатура е имала своята религия и всички диктатори добре са разбирали необходимостта от нея. И сега има религии, които се стремят към световна диктатура и налагане на своята доктрина по насилствен начин. Най-често целта на религиозните диктатори не е духовното извисяване на народа, а физическата власт над него.

Тъй като твърдението, че няма Бог, е точно толкова недоказуемо, колкото и твърдението, че има, може да се каже, че атеизмът, който също залага на вярата на човека в това недоказуемо твърдение, е един вид религия. Именно тази религия беше господстваща в нашата страна през последните 50 години.

По-долу привеждаме една статистика от 1990 г. за броя на привържениците на главните световни религии:

Общо население на света	4 781 123 000
Християни общо	1548 592 000
от тях: римокатолици	884221 000
лютерани	292 733 000
протестанти (евангелисти)	174 202 000
източноправославни	130837 000
цветнокожи туземци	76 896 000
англиканци	51 100 000
Юдеи	17 838 000
Мюсюлмани	817 065 000
Хиндуисти	647 567 000
Будисти	295 570 000
Китайска народна религия	187 994 000
Племенни религии	91 130 000
Сикхи	16 149 000
Конфуциани	5 207 000
Бахаи	4442 000
Джаинисти	3 349 000
Шинтоисти	3 163 000
Нерелигиозни	805 784 000
Атеисти	210 643 000

Тук ще разгледаме накратко основните световни религии: християнството, юдеизма, исляма, хиндуизма, будизма, бахайската религия, конфуцианството, шинтоизма и джаинизма.

Християнството

Християнството е най-масово разпространената религия в световен мащаб. Тя се основава на **Библията**, която е нейната свещена книга, и затова често се нарича и Светото Писание. Всички християни по целия свят признават Библията за Божието откровение към човечеството. Тя е записана от хора, които са писали под прякото ръководство на Божия Дух, и не съдържа човешки мнения, грешки или противоречия. Целият текст на Библията е боговдъхновен и абсолютно авторитетен по всички въпроси от човешкото битие. Някои християнски църкви приемат Библията за единствен авторитет, докато други освен нея приемат за авторитет и църковната традиция и други писания на ранните християни.

Въпреки някои различия в схващанията на отделните течения в християнството, основните вярвания са еднакви за всички християни. Те са формулирани накратко в т. нар. Никейско символ-верую от 381 г.:

> Ние вярваме в единия Бог Отец, Вседържител, Творец на небето и земята, на всичко видимо и невидимо.
>
> И в единия Господ Исус Христос, Божия Син, Единородния, Който е роден от Отца преди всички векове: Светлина от Светлина, Бог истинен от Бога истинен, роден, не сътворен, единосъщен с Отца, чрез Когото всичко е станало; Който заради нас, човеците, и заради нашето спасение слезе от небесата и се въплъти от Духа Свети и Дева Мария и стана човек; Който биде разпнат при Понтий Пилат и страда, и биде погребан, и възкръсна в третия ден според Писанията; и възлезе на небесата, и седи отдясно на Отца; и пак ще дойде със слава да съди живи и мъртви, и на Когото царството не ще има край.

И в Духа Свети, Господа, Животворящия, Който от Отца изхожда, Комуто се покланяме и Го славим наравно с Отца и Сина, Който е говорил чрез пророците.

В една света, вселенска и апостолска Църква.

Изповядваме едно кръщение за опрощаване на греховете.

Чакаме възкресението на мъртвите и живот в бъдещия век.

Амин.

Нека разгледаме малко по-подробно отделните точки на тази изповед на вярата:

Библията говори за един Бог, който е над всичко, който е сътворил цялата вселена – видимия и невидимия свят. За разлика от огромна част от останалите религии християните вярват в един личностен Бог. Бог не е просто някаква висша сила, някакъв философски принцип или някакъв всеобхватен природен закон. Той притежава качества, присъщи на личността – познание (1. Йоан. 3:20), усещания или чувства (Бит. 6:6), както и воля и способност за вземане на решения (Як. 1:18). Той може да проявява както любов, така и гняв. Той може да си спомня или съзнателно да забравя. Той има определени намерения (Ефес. 1:9-11), взема решения и разкрива бъдещето. Най-голямата утеха за вярващия е знанието, че Бог е любов (1. Йоан. 4:16-18).

Никакъв принцип, никаква безлична сила не би могла да оправдае казаното в 1. Петр. 5:7: „И всяка ваша грижа възложете на Него, защото Той се грижи за вас."

Библията нарича Бога с различни названия – Господ, Всемогъщият, Творецът, Спасителят, Изкупителят, Царят и много други. В Стария Завет се среща четирибуквената дума ЙХВХ, която е стояла за Божието име. Впоследствие от нея е конструирано името Йехова, което е неправилно, но се е наложило в практиката. Правилният начин на произнасяне вероятно е бил Яхве, но това е само предположение. Никой не може въз основа на Библията да твърди, че има едно отделно наименование, което е единствено приемливо за Бога.

Друга основополагаща истина в християнството е, че Бог съществува в три лица. Нашият ограничен човешки ум не може да схване такова съществуване, но и въобще личността на Бога не

може да се отъждествява с нашата човешка представа за личност. Светото Писание ясно и недвусмислено говори, че има само един Бог, но Го разкрива в три лица – Бог Отец, Бог Син и Бог Свети Дух. Те се различават един от друг и все пак са едно божествено цяло. Те не са три божества, нито един бог с три глави. Тези три лица доказват, че Бог може да владее и да присъства в материята, в нашия духовен свят и извън нашата система на представи и съществуване. Ако не беше триединен, Той не би могъл да бъде един всемогъщ Бог.

За да изразят по-удобно тази истина, християните употребяват понятията Триединство, Триединен Бог и Света Троица, въпреки че те не се срещат пряко в Библията.

Централно място в християнството заема личността на Исус Христос, от когото то носи и своето име. Християните вярват, че Той е второто лице на Божеството, Бог Син, който се е въплътил в човек. Това е станало чрез свръхестественото девствено зачатие на Св. Дева Мария – едно чудо, което Творецът Бог е извършил. Така се е родило Детето Исус, което е било отглеждано в семейството на Йосиф и Мария. Той е бил обещаният на Израел Месия и се е изявявал като такъв на 30-годишна възраст. Той е свидетелствал на избрания народ в продължение на около 3 години, като е проповядвал Божията истина, разкрита в Стария Завет. Той е доказал Своята божественост чрез многобройните свръхестествени дела, които е извършил – несравнимо по-велики от всичко, което юдейският народ е бил виждал дотогава – както и чрез съвършено светия си и безгрешен живот. Но тогавашните религиозни водачи не са Го познали и приели като Месия, а са Го обвинили в богохулство и в заслепението си са Го предали на римския управител Понтий Пилат, за да бъде разпънат на кръст като престъпник.

Християните вярват, че смъртта на Исус Христос не е била случайна съдебна грешка или въпрос на исторически условия и неразбиране от страна на юдейските духовни и политически водачи. Той е имал възможността и властта да избегне тази смърт, но я е приел доброволно. Това всъщност е била основната Му мисия, за която Той е дошъл на земята и е станал Човек. Необходимостта от смъртта на Исус Христос е свързана с друго основно учение

на християнството – необходимостта на човешкото същество от спасение.

Човекът е бил сътворен от Бога съвършен и добър и е бил поставен в идеални условия за живот. Той е трябвало да бъде приятел на Бога и обект на Неговата любов. Но тъй като любовта може да бъде само доброволна, Бог е дарил човека със свободна воля и зачита неговото право да взема самостоятелни решения. Бог е предоставил на човека възможността да избере дали да живее в това отношение на приятелство и любов с Него, или не, като същевременно го е предупредил за последиците от неговото решение. Излъган от противника на Бога – Сатана – човекът взима решение да тръгне по своя собствен път на неподчинение на Божията воля, който води към смърт и вечно отделяне от неговия Творец и Баща (Битие 3 гл.). Християнството нарича този акт „грехопадението“. Вследствие на него целият човешки род изгубва връзката си с Бога. За грешния човек става невъзможно да съществува в Божието присъствие. Именно това отделяне от Бога Библията нарича ад и го описва като най-ужасното и мъчително състояние за човека. Единствената възможност човекът да избегне това отделяне от Бога е, ако някой друг понесе наказанието за неговите грехове. На земята обаче няма нито един човек, който да не е съгрешил пред Бога (Рим. 3:10-18). Няма човек, който сам да не е заслужил наказание и да би могъл да понесе наказанието на някой друг. Затова единствената възможност за спасение на човека е била Сам Бог да стане човек – съвършен и безгрешен – който със своята смърт да понесе наказанието за греховете на останалите хора и така да ги изкупи и освободи от вината им пред Бога. Именно това прави Бог в лицето на Исус Христос (Йоан 3:16; 2. Кор. 5:21). Тъй като Исус Христос е Бог, няма нищо по-ценно от Неговия живот и затова цената на Неговата смърт е напълно достатъчна, за да изкупи всички грехове на всички хора, които са живели на света през цялата човешка история – преди и след Неговото пребиваване на земята.

Но тук отново Бог зачита свободната воля на човека. Изкупителната жертва на Христос не спасява автоматично всички хора на света. Голяма част от тях не желаят да бъдат спасявани, не желаят да живеят с Бога – и Бог не ги принуждава към това. Той

не спасява никого насила. Спасението чрез Христос е достъпно за абсолютно всеки човек, който пожелае да се спаси – който повярва в изкупителното дело на Христос и Го приеме за свой Спасител. Самото име Исус Христос означава „Спасител, Божи Помазаник“. Спасението чрез вяра в Исус Христос неминуемо се проявява в добри дела и въобще променен живот. Добрите дела сами по себе си не могат да спасят човека, но те са признак за истинността на неговата вяра (Яков 2:17, 20, 26).

Тъй като Исус Христос не е бил виновен в никакъв грях и Сам не е заслужавал смъртта, Той не е могъл да бъде задържан от нея. След като бива погребан и престоява два дни в гроба, на третия ден Той възкръсва физически. Цялото християнство се основава на факта на възкресението на Христос и е абсолютно невъзможно без него. Неоспорим исторически факт е, че на третия ден гробът на Христос е бил (и все още продължава да бъде) празен. За това никога не е било дадено никакво друго правдоподобно обяснение въпреки непрекъснатите опити през всички векове. Многобройни очевидци са се срещали с Христос след Неговото възкресение и свидетелстват за това. Никой никога не е могъл да обори тяхното свидетелство. И така, възкресението на Исус Христос е исторически факт, който не може да бъде отречен. Нещо повече – този факт е бил предсказан векове по-рано от пророците на Израел в Писанията на Стария Завет. Всички пророчества, които се отнасят до първото идване на Христос, са се сбъднали с абсолютна точност до най-малките подробности.

След Своето Възкресение Христос се е възнесъл на небето (духовния свят, където обитава Бог, а не атмосферата или астрономическото небе). Там Той седи отдясно на Бог Отец до деня, в който ще дойде отново. Второто идване на Исус Христос обаче няма да бъде като първото. Втория път Той няма да дойде незабележимо, като обикновен човек, а ще дойде в слава със Своите Светии, начело на небесните войски. Това пришествие ще бъде ясно видимо за всеки човек на земята. Тогава Той ще съди света и ще установи вечното Си царство, в което ще живеят Неговите спасени хора.

Всички християни очакват Второто пришествие на Христос, но точният момент, когато то ще настъпи, е скрит и абсолютно

никой не го знае. Библията ясно казва, че единствено Бог Отец знае кога ще бъде това и всеки опит да се изчисли или предскаже времето е човешка спекулация (Деян. 1:8).

За това, че Христос е жив и сега, могат да свидетелстват и всички днешни християни. Това е и основната разлика между християнството и всички останали религии. Всички те се покланят на гробовете на своите мъртви основатели. Християнството сочи празния гроб на своя основател. Всеки човек, който пожелае, може да встъпи в лична връзка с Него и да се увери от опит, че Той е жив. Християнството не е философска или морално-етична система от възгледи, то е живот и практика. Истините на Светото Писание могат да се опитат на практика (Псалм 34:8). Библията издържа на абсолютно всяка проверка.

Третата божествена личност е Светият Дух. Той е изпратен на земята на юдейския празник Петдесетница като Утешителят и Застъпникът, който Христос е обещал на Своите ученици. Светият Дух живее във всички повярвали в Христос (1. Кор. 6:19) и е гаранцията за тяхното бъдещо физическо изкупление (Ефес. 1:13-14). Светият Дух е вдъхновил писателите на Новия и Стария Завет и затова всичко, записано от тях, е божествена истина, а не човешко мнение (2. Тим. 3:16).

Христовата Църква е общността от всички истински вярващи, които са живели някога на земята. В Библията тя е наречена Невястата на Христос. Оригиналната дума за църква е „еклезия“ и означава „събрание на призованите“.

Това са основните учения на християнството. Те са еднакви във всички християнски църкви и общества. По някои по-маловажни въпроси съществуват различия между отделните църкви и течения в християнството. По-долу представяме основните клонове на християнската Църква с най-характерните им отличителни белези.

Някои клонове на Църквата

Това, че християнството днес съществува под формата на толкова различни деноминации, се дължи преди всичко на два

исторически процеса. Първият е бил разделянето на западната (Римокатолическа) и източната (Православна) църква през 1054 г. сл. Хр. Вторият е бил Реформацията през XVI в., която довежда до зараждането на протестантизма.

Православните църкви

Разделянето на източната и западната църква се дължи главно на това, че източната църква отхвърля претенцията на римския епископ (т. е. папата) за абсолютен авторитет. Православната църква също така отрича добавената от западната църква към никейското символ-верую клауза, според която Светият Дух произхожда не само от Отца, а от Отца и Сина. Висшият авторитет в православните църкви не принадлежи на отделен човек, а на така наречения Свети Синод, който може да тълкува Светото предание и да налага църковни наказания. На върха на всяка национална църква стои патриарх. Константинополският патриарх е „пръв между равни“.

Римокатолическата църква

Римокатолиците (най-голямата християнска деноминация) признават първенството и авторитета на папата. Римокатолическата църква е една във всички страни, а не е разделена по национален принцип. Когато папата говори „ex cathedra“, т. е. в своя пълен авторитет да поучава по въпросите на вярата и етиката, неговите изказвания се смятат за непогрешими и задължителни за всички католици.

Лютеранската църква

Тя възниква от реформацията на Мартин Лутер и е най-силният протестантски елемент в Германия и Скандинавия, но има последователи и в много други страни. Църквата обикновено се ръководи от църковен съвет под председателството на един генерален суперинтендант. Само в една част от лютеранските църкви има епископи. При богослуженията на преден план е проповедта. Литургията е относително консервативна.

Реформираните и Презвитериански църкви

водят началото си от реформатора Калвин. Както и лютерани-

те, те поставят авторитета на Библията над този на Църквата. Църквата се ръководи от съвети, в които участват съответно пастори и старейшини-миряни (презвитери). Богослуженията са прости и се състоят основно от проповед, четене на Библията, свободни, не предварително формулирани молитви и пеене на псалми и църковни песни.

Англиканската църква
Англиканската църковна общност е едно световно семейство от църкви, които са свързани с архиепископа на Кентърбъри, който е „пръв между равни“ сред останалите англикански църковни ръководители. Църквата-майка на англиканските църкви, The Church of England, по мнението на много англиканци се корени в келтското християнство, което е процъфтявало дълго преди мисията на Августин Кентърбърийски на британските острови. Въпреки че англиканската църква скъсва с Рим при Реформацията, тя е запазила едно изключително литургично и подобно на католическото богослужение. Тя обаче отхвърля папската институция и католическия възглед за свещенството.

Конгрешаните
възникват през XVI в. като сепаратистко, остро настроено срещу държавната църква движение на английския пуританизъм. Както и други свободни църкви, те наблягат на това, че човек може да принадлежи към църквата единствено на основата на свое лично решение на вярата, а не автоматично, поради принадлежността си към определена държавна или социална група.

Баптистите
виждат кръщението като акт на изповед на повярвалия човек и поради това отхвърлят кръщението на малки деца. Баптистките църкви са свободни църкви. Както и останалите протестантски църкви, те особено наблягат на значението на Библията.

Методистките църкви
са възникнали чрез английското съживително движение на XVIII век. Въпреки че най-известният проповедник на това съживление,

Джон Уесли, сам остава англиканец, новоповярвалите не намират своя дом в Англиканската църква и така възниква Методистката църква. Богослуженията могат да бъдат празнично-сакраментални или неформални.

Петдесятните църкви
наблягат на ролята на Светия Дух. Те се радват на голям растеж, особено в Южна Америка. В богослуженията често се срещат говорене на езици, видения и пророчества.

Армията на спасението
е основана през XIX в. с цел да помага духовно и социално на бедните, особено в големите градове. Тя отхвърля тайнствата (сакраментите).

Квакерите
или „Обществото на приятелите“ имат богослужения, които преминават основно в тишина и служат за събиране на средства. Те също са социално активни. Те отричат тайнствата, клетвата, военната служба и твърдите формулировки на изповедта на вярата.

Братята
(Братски събрания, християнски събрания) са независими групи без служебна йерархия, които наблягат на служението на отделния член на църквата. По принцип не се организират в движения и нямат общо ръководство, а всяко събрание е независимо. Те също наблягат на авторитета на Библията и са активни на мисионерското поле.

Юдеизъм

Юдеизмът е най-старата от трите големи монотеистични религии. Той е основата както на християнството, така и на исляма. В центъра му стои вярата, че има само един Бог – Творецът и Владетелят на света. Той е невидим и вечен. Той вижда всичко и знае всичко. Той е открил Своя закон (тора) на юдейския народ и го е избрал за светлина и пример на цялото човечество. Това започва, когато Бог казва на Авраам да напусне родния си град Ур и да се пресели в Ханаан. Тогава Бог му обещава, че ще го направи отец на много народи и и ще го направи за благословение на всички земни племена. От потомството на Авраам произлиза еврейският народ. Когато няколко века по-късно Бог ги извежда от египетското робство, Той им казва, че те са избраният народ, който ще играе особена роля сред останалите народи.

Днес юдеите живеят пръснати по целия свят, но в тяхното мислене и вярвания „светата земя“ Ханаан и особено „светият град“ Ерусалим винаги са имали изключително важно значение.

Юдеизмът няма ясно формулирана изповед на вярата. Същественото в тази религия се намира в т. нар. „шема“ (евр. „слушай“):

„Слушай Израилю, Господ, нашият Бог, е един Господ. Да възлюбиш Господа, твоя Бог, с цялото си сърце, с цялата си душа и с всичкия си ум. И тези думи, които ти заповядвам, да са написани на сърцето ти.“

Вярващият юдеин се стреми да обича Бога с цялото си сърце и тази любов се изразява в практическо послушание спрямо Божия закон в ежедневния живот. Оттам „Законът“ заема изключително важно място в живота на юдеина. Законът се намира в първите пет книги на Библията – Петокнижието на Мойсей (тора). Те разказват за откровението, което Бог дава на Мойсей преди 3000 години. Законът обхваща 613 заповеди и напътствия, които регулират всичко – като се започне от ежедневния живот, през гражданското право и се стигне до личната хигиена и употребата на определени храни. Различните съществуващи юдейски общ-

ности по света в различна степен буквално спазват тези заповеди в условията на XX в.

Решаващо значение за запазването и развитието на юдеизма има синагогата. Най-важният елемент на синагогата е ковчежето, което е насочено към Ерусалим. Там се държат свитъците със закона, които се прочитат тържествено на богослужението в събота. В центъра на синагогата има амвон, от който се ръководи събранието и се прочита законът. Събранията обикновено се ръководят от кантор, а задълженията на равина са да поучава събранието във вярата и да изяснява въпроси от юдейския закон. Той може да се нарича равин едва когато достигне висока степен на образование в юдейския закон. Богослуженията се водят по реда на еврейския сборник с молитви (сидур). Посетителите обикновено покриват главите си като израз на уважение към Бога.

Юдейската „църковна година“ се състои от редица празници и пости.

Нова година е първият от тях и се пада през септември или октомври. Този празник припомня за сътворението на света и за Божия съд над него. На този ден в синагогата се свири с рог, който призовава за обръщение към Бога. Следващите 10 дни са дни на покаяние.

Умилостивение (Йом Кипур) се смята за най-светият празник в юдейския календар. С него завършва времето на покаяние, което следва Нова година. Този ден се характеризира с молитва, пости и публична изповед на греховете. Според традицията това е бил денят, в който първосвещеникът е принасял жертва за целия народ и е влизал в Светая светих на храма, или отначало на скинията. Днес няма храм и не се принасят жертви, а умилостивението се търси единствено чрез покаяние. Благочестивият юдеин пости 24 часа, прекарва целия ден в синагогата и носи бяла дреха като символ на чистотата и на гроба. В края на деня той се смята за духовно новороден.

Празникът **Разпъване на шатри (Сукот)** следва след деня на умилостивението и трае една седмица. Той е един от трите празника на жетвата (наред с Пасхата и Петдесетиица). На този празник юдеите си припомнят как Бог ги е снабдявал с всичко необходимо по време на четиридесетгодишното скитане в пустинята. Те стро-

ят простички колиби в градините си или при синагогата и в тях приемат храната си и дори понякога спят.

Празникът на закона (Симхат тора) следва след празника Разпъване на шатри. В хода на годината в синагогата се прочита целият закон, петте Мойсееви книги. На този ден се приключва четенето на последната глава от Второзаконие и отново се започва с първите стихове от Битие. Това е радостен празник, на който свитъците на закона се носят с песни и танци из синагогата.

Празникът на светлините (Канука) съвпада с времето на християнската Коледа. Той е възпоменание за победата на юдеина Макавей над сирийците и повторното освещаване на храма в Ерусалим през 164 г. пр. Хр. Празникът продължава 8 дни, на всеки от които се запалва по една свещ, така че накрая вече горят осем.

Пурим. Този празник се празнува през февруари или март и припомня за историята на Естир. Пурим означава жребий и се отнася до жребия, който Аман е хвърлил, за да реши в кой ден да унищожи всички евреи в персийското царство. В синагогата се чете книгата Естир и колкото пъти се чуе името Аман, юдеите шумят и тропат с крака. Пурим се празнува и вкъщи, като се канят гости и се носи специално облекло.

Пасхата е най-известният юдейски празник. Той приблизително съвпада с християнското Възкресение и припомня освобождението на народа Израел от робството в Египет. Празнува се вкъщи, като се ядат специални древни ястия. Пеят се песни и се разказва историята на освобождението. Най-малкото дете трябва да попита: „Защо тази нощ е по-различна от всички останали нощи?“, а бащата трябва да разкаже всички събития според книгата Изход. Едно място на трапезата се оставя свободно и една чаша в повече се оставя за пророка Илия, който се очаква като предвестник на месианската ера. Всякакъв квас се изхвърля от къщата. Вместо обикновен хляб се яде безквасен и затова празникът Пасха е известен още и като „Празника на безквасните хлябове“. След Пасхата следва седемдневен период на траур, който е свързан с неуспеха на юдейското въстание срещу римските окупатори през II в. сл. Хр. и с многото жертви от чумата по същото време.

Петдесетница се празнува 50 дни след втория ден на Пасхата

и припомня за закона, който Бог дава на Мойсей на Синайската планина. В синагогата се прочитат десетте заповеди, а някои юдеи остават будни през цялата нощ, за да пеят за Божия закон. Петдесетница е още и празникът на първите плодове. Затова синагогата се украсява празнично с цветя и се ядат млечни ястия.

Траурен ден (Тишабав). На този ден (деветият ден на деветия еврейски месец Ав, някъде през юли/август) юдеите си припомнят разрушаването на храма от римляните през 70 сл. Хр. Някои свързват същия ден с разрушаването на първия храм от Навуходоносор през 586 г. пр. Хр. Това е ден на траур и пост и всякаква украса се сваля от синагогата.

Ислям

Ислямът е третата голяма монотеистична религия наред с християнството и юдеизма. Тя води началото си от страните на Близкия изток. Разпространена е на всички континенти и се изповядва от много народи, но най-вече в арабския свят. Днес ислямът е най-бързо растящата световна религия. Ислямският фундаментализъм се превръща в значителна политическа сила не само в Близкия изток, но и в редица други части на света.

Смята се, че днес ислямът има около 450 милиона последователи, които преобладават в около 36 страни на три континента. Думата ислям произхожда от арабския глагол „подчинявам се, предавам се, доверявам се“ и означава подчинение или отдаване.

Основател на исляма е **Мохамед**. Той е роден през 570 г. сл. Хр. в Мека, в Арабия. Баща му починал преди неговото раждане. Майка му починала, когато бил на 6 години и той бил отгледан от своя дядо и по-късно – от своя чичо. За ранния живот на Мохамед не е известно почти нищо. С възрастта обаче неговите възгледи се променили – той отхвърлил политеизма и идолопоклонството на своята среда и достигнал до вярата в един бог – Аллах. На 40-годишна възраст религиозният Мохамед получил първото си видение, което е записано в Корана. След него последвали и други. Първоначално Мохамед не бил сигурен дали тези видения са от божествен произход. но впоследствие съмненията му се разсеяли.

Посланията, които идвали в съзнанието на Мохамед, най-често били доста кратки и представлявали къси стихове, завършващи с рима. Те били учени наизуст от Мохамед и последователите му и били рецитирани като съставна част от общото им богослужение. До самата си смърт през 632 г. сл. Хр. Мохамед е продължил да получава такива послания през известно време. В последните му години посланията ставали все по-дълги и започвали да се занимават с проблемите на мюсюлманската общност в Медина.

Всички или почти всички откровения на Мохамед вероятно са били записани от неговите секретари, докато той е бил жив.

Скоро след неговата смърт те са били събрани и от тях е съставена една авторитетна версия, която представлява днешния Коран.

Коранът се състои от 114 сури (глави), които са подредени по големина – най-дългите са в началото, а най-късите – в края. Коранът е свещената книга на исляма. Като авторитетно писание той е основният критерий за всички области на вярата и практиката. Той се смята за Божието слово, открито на Мохамед за човечеството. Тъй като е бил първоначално открит от Бога на арабски език, много мюсюлмани смятат за неправилно той да се превежда на други езици. Затова не съществува никакъв авторитетен превод на Корана. Това важи и за изданието му на български език.

Ислямските учени като цяло не са единни по въпроса защо точно Коранът е истина или каква част от него е истина, въпреки че консервативните ислямски учени го смятат изцяло за истина.

Най-важното и фундаментално понятие в исляма, централната точка в ислямското учение е **шариа**, ислямският закон. Буквално думата шариа означава „пътят към водата“, но в религиозното си приложение означава цялостния житейски път, така както е предписан явно и неявно от Бога. Докато мюсюлманската теология определя всичко, което човек трябва да вярва, законът предписва всичко, което той трябва да прави. За разлика от всяка друга система в днешния свят, шариа обхваща всяка подробност на човешкия живот – от забраната на престъплението до използването на клечки за зъби и от организацията на държавата до най-интимни подробности на семейния живот. Тя е „науката за всички неща – човешките и божествените“ и разделя всички действия на такива, които са задължителни или наложени, такива, които са похвални или препоръчани, такива, които са позволени или безразлични пред закона, такива, които не са препоръчителни или презрени, и такива, които са забранени.

В някои страни определени неща са били извадени от областта на действие на шариа и са поставени под властта на светските съдилища. Някои ислямски страни, като например Турция, са отменили шариа като държавен закон, докато в други, като например Иран, той все още действа.

Ислямът се състои от две основни течения – сунити и шиити. Това разделение се извършва още в първото поколение мюсюл-

мани и се дължи на проблема за определянето на последовател на Мохамед. За мюсюлманите това винаги е бил както религиозен, така и политически въпрос.

Сунитите са основното религиозно течение в исляма (около 90% от всички мюсюлмани). Те обхващат четирите ортодоксални школи на ислямското мислене. Според сунитите никой не може да бъде последовател на Мохамед в неговите качества на пророк и проводник на Божия глас. Този последовател може да бъде само пазител на пророческото наследство, отговорен за управлението на общността от вярващи. Той се нарича **халиф** и е трябвало да бъде избран по споразумение на общността от племето на Мохамед. Първите четирима халифи след смъртта на Мохамед са били Абу Бекр (един от първите му последователи), Омар, Отман и Али. Техният пример заедно с този на Мохамед образува суна (обичаи) и е авторитетен за всички следващи поколения мюсюлмани. Именно сунитите с времето развиват шариа.

За **шиитите** решаващият религиозен авторитет е **имамът**. Той е дарен със способностите за вдъхновено и непогрешимо тълкуване на Корана. Шиитите вярват, че такъв имам може да бъде само пряк наследник на Мохамед. Първият имам е бил Али – племенник, осиновен син и впоследствие и зет на Мохамед. Той обаче е бил убит заедно с двамата си сина.

Суфите са най-известното движение на ислямските мистици. То възниква като реакция на механичното, рутинно богослужение в силната легалистична система на ортодоксалния ислям, както и на либералните и светски възгледи на ръководството в по-ранно време. В известен смисъл суфите обединяват основните черти на сунитското и шиитското мислене.

Ученията на исляма

Главното учение на исляма се състои в петте доктрини на вярата. От всички мюсюлмани се очаква да се придържат към тези учения.

• **Бог.** Има само един истинен Бог е неговото име е Аллах. Аллах е всезнаещ, всемогъщ и всевластният съдия. Но Аллах не

е в този смисъл личностен Бог, тъй като той във всяко отношение е далеч над човека, така че е невъзможно да бъде познат като личност.

• **Ангели.** Съществуването на ангели е основна част от учението на исляма. Гавраил, водещият ангел, се е явил на Мохамед и е играл решаваща роля при предаването на откровенията на Корана на Мохамед. Ал Шайтан е дяволът и по всяка вероятност е паднал ангел или джин. Джиновете са средни същества между ангелите и хората, които могат да бъдат добри или зли. Ангелите нямат телесни функции, тъй като се състоят от светлина. Всички ангели имат различни задачи, напр. Гавраил или Джибрил, е посланикът на откровението. Всеки човек има два ангела – единият записва добрите му дела, а другият – злите.

• **Писанието.** В ислямската вяра има четири вдъхновени книги. Това са Тора на Мойсей, Псалмите на Давид (Цабин), Евангелието на Исус Христос (Инил) и Коранът. Трябва да се има предвид, че първите три не отговарят на Библията. Мюсюлманите вярват, че те са били фалшифицирани от юдеите и християните. И тъй като Коранът е най-новото и окончателно Божие слово към човека, той надвишава всички останали.

• **Пророците.** Според исляма Бог е говорил на човечеството чрез многобройни пророци през вековете. Шестте най-големи са: Адам, Ной, Авраам, Мойсей, Исус и Мохамед. Мохамед е последният и най-великият от всички посланици на Аллах – „печатът на пророците“.

Ислямът признава Исус Христос за пророк, но не и за Единородния Божи Син. Всъщност въобще идеята, че Бог може да има Син, е скандална за един мюсюлманин. Те не вярват, че Христос е умрял на кръста и после е възкръснал. Повечето мюсюлмани смятат, че Юда е бил взет на мястото на Исус, като по свръхестествен начин е бил направен да прилича на Него, а Самият Исус е бил грабнат на небето.

• **Последните дни.** Последните дни ще бъдат време на възкресение и съд. Който е следвал Аллах и Мохамед и е бил послушен, ще влезе в ислямския Рай – място на блаженство. Който им се е противил, ще бъде мъчен в ада.

Освен петте най-съществени доктрини или учения в исляма

има и **„пет стълба на вярата“**. Става дума за фундаментални действия или задължения, които всеки мюсюлманин трябва да изпълнява. Те са:

• **Изповед на вярата** (Калима): „Няма друг Бог освен Аллах и Мохамед е неговият пророк“ – това е най-съществената основа на мюсюлманската вяра. Тя трябва да бъде изговорена на висок глас, за да стане човек мюсюлманин. Тя се повтаря непрекъснато и в молитвите.

• **Молитвата** (Салат): Молитвата като ритуал е централен момент в живота на един вярващ мюсюлманин. Този ритуал се извършва пет пъти на ден (при изгрев слънце, на обяд, след обяд, при залез слънце и преди лягане). Предписаните молитви трябва да се рецитират на арабски с обърнато към Мека лице. Хадит (книгата на традицията) е превърнала тези молитви в механична последователност от движения, изправяне, коленичене и поклони. Призивът за молитва се отправя от мюезина от минарето на джамията.

• **Даване на милостиня** (Закат): Мохамед, който сам е бил сирак, имал остра потребност да помага на бедните. В началото милостинята е била доброволна, но сега всички мюсюлмани са задължени да дават една четиридесета част от доходите си за бедните. Могат да се дават и доброволни дарения.

Тъй като тези, които получават милостинята, подпомагат дарителя в постигането на спасение, те не се чувстват задължени спрямо него. Напротив, тъй като дарителят е задължен и отговорен да дава милостиня, той може да се смята щастлив, когато има на кого да даде.

• **Пости** (Рамадан): Благочестивите мюсюлмани постят през този свят месец всеки ден от изгрев до залез слънце. Постенето развива самоконтрол, почитане на Бога и идентифициране с бедните. През време на светлите часове на деня не бива да се приемат храна или течности, нито да се пуши или да се изпитват някакви сексуални удоволствия. Много мюсюлмани по времето на рамадана ядат по два пъти на ден – преди изгрев и след залез слънце.

• **Поклонението** (Хадш). От всеки мюсюлманин се очаква поне веднъж в живота си да предприеме поклонническото пътуване до Мека. За стари и болни хора то може да е изключително тежко и затова те могат да изпратят някой друг, който да ги замес-

ти. Това пътуване е съществена крачка в постигането на спасение за един мюсюлманин. То включва цяла поредица от церемонии и ритуали, много от които се извършват около свещения камък Каба – в крайната цел на пътуването.

Бахайска религия

Бахайската религия е сравнително млада и счита себе си за Божие откровение за всички хора по света. Тя е основана от двама персийски ясновидци – **Мирца Али Мухамед** (1820–1850) и **Мирца Хюсеин Али** (1817–1892).

Мирца Али Мухамед се нарича **Баб** (врата на познанието). Той се е смятал за последния от дълга поредица религиозни водачи. Малобройните му последователи са вдигали въоръжени въстания против правителството. Самият той е бил екзекутиран по обвинение за опит на един негов последовател за убийство на шаха.

Един от последователите на Баб, Мирца Хюсеин Али, живял в Константинопол, Адрианопол и Ака в Палестина, се нарича **Баха'у'ла** („великолепие Божие") и през 1863 г. обявява, че той е предсказаната от Баб манифестация на Бога, изпратен, за да спаси света в края на времената и да възвести Божията воля за една нова ера. Той прокламира тази Божия воля на управниците на държавата, вследствие на което бива преследван, затварян и заточаван. Малобройните му отначало последователи също са били подлагани на жестоки преследвания, особено в Иран.

На 10.V.1925 г. ислямският съд в Баба решава, че последователите на Баха'у'ла са се отцепили от исляма. Същото решение взима и главният мюфтия на Египет на 11.III.1933 г. Оттогава бахаите биват третирани като секта и лишени от граждански права. Браковете им са били обявени за незаконни, на децата им не се издават актове за раждане (което в една ислямска страна е единственият документ за самоличност), не им се разрешава да заемат държавни длъжности, училищата им се затварят, центровете и дори гробищата им се разрушават. Те биват обвинявани в противодържавна дейност и систематично преследвани от тайната полиция.

Въпреки това броят на последователите на Баха'у'ла бързо нараства. Те не се разглеждат като секта на исляма, а като самостоятелна световна религия със собствено откровение. В момента има около 70 000 бахайски центъра в различни части на

света. Най- многобройни са в Близкия и Средния изток, но има също и в Европа, Африка, Северна и Южна Америка.

Вярвания

Бахайската вяра се корени в шиитския клон на исляма, но впоследствие доста значително се отклонява от него. Нейното учение е синкретично и включва елементи от най-различни религии и вярвания.

Според бахаите историята се развива на огромни цикли. Един от тях е започнал преди около шест хиляди години с Адам – първия от пророците. Неговите последователи са били Мойсей, Кришна, Буда, Заратустра, Христос и Мохамед, чиито учения са съдържали бахайската вяра в ембрионална форма. Последният и най-важният от тези пророци е Баха'у'ла. След него ще има и други, но Баха'у'ла е бил изпълнението на съществуващото във всички религии обещание за един спасител на света или Месия. Той проповядва „истинската божия религия", която ще изпълни света с правда, ще го избави от безпътицата и поквара на съвременната цивилизация. Баха'у'ла се смята за божествен спасител, който може да обедини човечеството и да облекчи неговите страдания. Той е проводникът на божия глас, който е изпратен, за да изправи грешките и недоразуменията на предишните религии, да изгради една нова и по-добра култура на истината и справедливостта, да обедини човечеството и така да въведе божието царство, което всички религии очакват. Идването на това божие царство обаче ще стане постепенно, а не внезапно. То няма да се дължи на пряко вмешателство на Бога в човешката история, а на една плавна вътрешна промяна в човека и обществото, която ще спаси света от гибел и ще го доведе до състояние на единство, мир и хармония.

Всички писания на Баха'у'ла се смятат за свещени, но не е задължително да бъдат спазвани буквално. Той е определил своя син 'Адб ул-Баха за единствен авторитетен тълкувател на своите писания. При смъртта си 'Адб ул-Баха назначава своя внук Шоги Ефенди (поч. 1957 г.) за официален тълкувател. Но неговите пи-

сания, както и тези на днешните тълкуватели, не се считат за свещени, а само за интерпретация на Божия глас за настоящето.

Бахаите вярват, че единствено на тях Бог е открил своя план за света. Но бахайската етика с целите, които си поставя – световния мир, разрешаването на социалните проблеми и равенството на расите – е отворена и достъпна за всички хора. Тези цели трябва да бъдат постигнати чрез едно световно законодателство и световно правителство, чрез единен световен език и единна световна валута. Целта на богослуженията е да служат като духовна подготовка за изпълнение на социалните задачи.

Хиндуизъм

Преди около 38 века Авраам напуска Ур Халдейски в Месопотамия, на територията на днешен Ирак, и отива на югозапад – в Ханаанската земя. Там той става родоначалник на еврейския народ и с това слага началото на разпространението на вярата в само един Бог. Трите големи монотеистични религии – юдеизмът, християнството и ислямът – еднакво смятат Авраам за свой баща.

Смята се, че малко по-късно в Индия и страните на Далечния изток се наблюдавали други религиозни движения. Там се зародила друга система за справяне с действителността, друг начин за свързване с Бога, друг възглед за човека, греха и спасението. Там възникват така наречените „източни религии“, чийто мироглед често се нарича монизъм. Основната от тези религии е хиндуизмът. Името „хиндуизъм“ е въведено през XIII в. от мюсюлманите, които са нахлули в Индия. Самите индуси наричат религията си „вечното учение“ или „вечният закон“.

Всъщност хиндуизмът трудно би могъл да се определи като монолитна религия. Това е една изключително разнообразна система от вярвания и практики, богове и богини, свещени книги, видове служения, различни гледни точки и празници. Те често пъти са противоречиви и това почти изключва възможността за формулиране на някакво определено учение на хиндуизма. Все пак съществува едно основно ядро, поне на философската и религиозна система, която се разпространява в Европа и Америка под името „хиндуизъм“. Именно с това ядро ще се занимаем.

С други думи, тук ще се абстрахираме от „популярния хиндуизъм“, който може да се срещне в Индия или Непал, и ще се съсредоточим върху „белия, европейски хиндуизъм“.

Свещените писания на хиндуизма са възникнали за период от около 2000 години (1400 до 500 пр. Хр.). Те се делят на две групи: **Шрути и Смрити**.

Шрути, или „каквото се чува“ се отнасят до вечните истини на религията, които **рижи** (гледачите) са видели или чули. Те са независими от бога или човека, на когото са били казани. Те са

първичен и абсолютен авторитет за религиозната истина. Ако използваме аналогията с отражението на образ в огледало или в езеро – интелектът на древните рижи е бил така чист и спокоен, че е могъл съвършено да отрази цялостната вечна истина. Учениците им са записали тази истина и този запис е известен като **Веда**.

Смрити, или „каквото се помни“, имат второстепенен авторитет, тъй като те произхождат от Шрути, чиито принципи се опитват да разширят. Като сборници от спомени те обхващат всички свещени текстове освен Ведите. Обикновено се твърди, че те включват и книгите със закони, двата големи епоса (Махабхарата и Рамаяна) и Пураните, които представляват сборници от митове, истории, легенди и хроники на велики събития. Агамите, които представляват теологични съчинения и наръчници за богослужения, и Сутрите, които представляват афоризми на шестте философски системи, също спадат към тях. Освен това съществува и богата литература на народния език, която вдъхновява масите от религиозни хиндуисти и която различни секти приемат като Смрити.

Махабхарата е огромен епос, съдържащ историята на деянията на арийските кланове. Тя се състои от около 100 000 дистиха и е била написана за период от около 800 години с начало приблизително 400 г. пр. Хр. В това произведение се съдържа и **Бхагават Гита** или „Песента на Възвишения“.

Бхагават Гита е не само най-святата книга на хиндуизма, тя е и най-известната по целия свят и най-четената, макар да е била прибавена към Махабхарата доста късно – едва през I в. сл. Хр. Тя се състои в един диалог между бога Кришна и война Арджуна, на когото предстои борба с неговите братовчеди.

Вярвания

Досега разгледаните религии имат една обща черта – те всички са „религии на откровението“. Те се развиват вследствие на свръхестествена информация, която божеството поверява на пророци и която те предават по-нататък на хората. Хиндуизмът не е такъв тип религия. Той няма основател. Мъдри хора – рижи, махатма

и гуру – са развивали вярванията на хиндуизма в продължение на много векове. Той е поникнал „от корените на тревата“. Това е хиндуизмът, който се е разпространил на Запад. Също така обаче има милиони хиндуисти, които всъщност вярват в богове и богини, които са личности – в Шива или Вишну, в Рама или Кришна, в Дурга или Парвати. Въпреки това може да се каже, че преобладаващата религия е от „опитен“ тип. Хиндуизмът може да бъде наречен по-скоро мистична религия или опитна религия, отколкото религия на откровението. Това означава, че няма „един основател“ или „едно послание“, което да сплотява хиндуизма. Изключително трудно е да се обобщят хиндуистките вярвания в една ясна и проста картина. Няма „един вид хиндуизъм“, а съществуват хиляди „пътеки“. В края на краищата „божествената опитност“ на всеки един поотделно доказва истинността на хиндуистката религия. Едва ли може да има съмнение в това, че много хиндуисти действително имат силни „трансцедентни“ преживявания. Те казват, че са преживели „просветлението“, че са били издигнати до божествено ниво на съзнание. За тях опитът, а не „догмата“ показва на хората истината и реалността. А върховната реалност е Единството на (космическия) бог.

Хиндуистите, общо взето, смятат, че бог е неличностен. Наистина съществуват милиони почитатели на Рама или Кришна, но повечето хиндуисти биха казали, че бог не може да бъде разглеждан като „личностен“, тъй като това би било ограничение на неговата божествена същност. Висшата реалност включва всичко съществуващо. „Бог“ е пълният сбор на всяко съществуване, така че всички хора са „в бога“, но също така и всички животни, растения, неживата материя и т. н. Цялата съществуваща реалност е, така да се каже, „божествена“. И обратно, всички същества могат да се смятат за „проявления на божественото“. По този начин хиндуистите, наред със схващането си, че бог е един, същевременно вярват в милиони богове. Този възглед за бога се нарича монизъм.

Не може да се каже, че този (универсален) бог обръща внимание на хората, слуша ги и пр. Той не може да има определен характер, той не е ограничен в определен набор от качества, но може да бъде противопоставен на това, което не е. В хиндуизма

бог не е трансцедентен, а по-скоро иманентен. Той се отъждествява с „всичко съществуващо“.

Ние можем да намерим бога в дълбините на нашето същество, тъй като нашата дълбока същност (в крайна сметка) се отъждествява е бога. Едно от най-добре познатите изказвания на хиндуизма е „това е онова“ (tat tvam asi на санскрит, свещения език на хиндуизма). Нашата най-дълбока „същност“, нашата „душа“ е идентична с „космическата Душа“, т. е. бог. Или друга аксиома е „Брах- ман е Атман“. „Брахман“ е думата за „бог“ на хинди, а „Атман“ (дъх) е нашето собствено същество. Ние, хората, сме част от бога, ние участваме в божественото естество. Ние сме част от божеството, но също така са и (светите) крави и другите животни, растенията, дърветата, реките, планините и др. На практика в хиндуизма има силен елемент на пантеизъм.

Едно следствие от този възглед е това, че хората не са „по-божествени“ от останалите същества. У бога няма никаква специална любов към хората; бог гледа на всичко „хладнокръвно“.

Според хиндуизма проблемът на човека е основно, че той не осъзнава факта, че е част от божеството. Хиндуизмът не говори за грях, а за „невежество“ относно абсолютната действителност. Ние трябва да осъзнаем „божественото си естество“. Достигането до тази божествена действителност става чрез медитационни и йога-техники, които помагат на човека да „издигне нивото на своето съзнание“. Затова хиндуистите не толкова служат и се подчиняват на някакъв трансцедентен бог, а по-скоро се стремят да открият собствения си потенциал.

Хиндуизмът разглежда времето като циклично – то се върти като колело. Не съществува „прогресия“, а всеки период се „възвръща“. Съществува само **Самсара**, колелото на безкрайното раждане, смърт и прераждане. Хиндуистите казват, че времето се състои от периоди на създаване, последвани от периоди на разрушение.

Шива, един от главните богове, се нарича „Натарджа“, „господарят на танца“ – той „извиква вселената в съществуване чрез танц“. Обаче той не е само бог на сътворението, а и на разрушението. Хиндуистите вярват, че всичко, което е било сътворено, ще бъде разрушено, а разрушението отново ще се превърне в

сътворение. Така Шива въплъщава и двата аспекта – господар на сътворението и господар на разрушението.

Този възглед за времето, както всъщност и за човешкия живот, е в основата си песимистичен. В хода на времето няма никаква крайна развръзка. Съществува само въртенето на едно огромно колело. В човешката история няма нито прогрес, нито някакъв висш смисъл. Всичко е **„мая“** – илюзия.

Този цикличен ход на времето се илюстрира от концепцията за прераждането. Хиндуистите вярват, че тяхната „същност“ (неправилно наричана „душа“) в хода на времето ще облича много различни тела. Те трябва да живеят милиони пъти, преди да престанат да се раждат. Това е въпрос на **карма** – общия сбор от човешките действия; тя определя дали хората трябва да се раждат отново, под каква форма и при какви обстоятелства. Възможно е понякога човек да се роди като животно или насекомо. Повечето от европейците, които се увличат по хиндуизма, смятат учението за прераждането за доста интересно и обнадеждаващо. В оригиналната система на хиндуизма необходимостта човек да се ражда отново и отново е ужасно страдание. Крайната цел на спасението е след безбройни прераждания да се изчерпа кармата, така че съществуването въобще да престане. Тогава личността на човека угасва и той се слива с космическия бог. Това вярване е дори още по-силно застъпено при будизма, който ще бъде разгледан по-нататък.

Според хиндуизма човек не може да избяга от своята карма. Ако някой е недъгав и стане просяк, това е последица от неговата „лоша карма“. Той е вършил лоши неща и затова тези обстоятелства са напълно заслужени. На базата на тази презумпция индийското общество е разделено на около 100 касти. Това разделение почива на действия, извършени в предишен живот, и дори и в днешно време смесването на кастите е недопустимо.

Пътят за постигането на тази по-висша, космическа, „божествена“ степен на съзнание е, най-общо казано, йога (което също може да означава много различни неща). Думата „йога“ изразява множество пътеки, по които ние можем да вървим, за да достигнем тази цел: „карма йога“ е пътят на добрите дела; „бхакти йога“ е пътят на почитанието на боговете; „джана йога“ е пътят на

познанието. Съществуват още много други. Този тип йога, която основно се преподава в Европа, е пътят на единство с бога, с абсолютната реалност. Това може да се постигне както чрез физическа тренировка, чрез асани, упражнения, така и чрез медитация, концентрация и т. н. Може би трябва да се каже, че и при йога, и при различните типове медитация често се прилагат техники на „изпразване на съзнанието"; човек трябва да се освободи от всичко, което го привързва към това „съществувание в мая", т. е. в илюзия.

Тогава той достига „друго знание", от което извлича огромна нова сила.

Будизъм

Буда

Буда или „Просветленият“ е роден ок. 560 г. пр. Хр. в североизточна Индия. Истинското му име е **Сидхарта Гаутама**. Сидхарта бил син на един индийски княз (раджа). Майка му умряла, когато бил на една седмица, и го отгледала сестрата на майка му, която била и втора жена на баща му. Твърди се, че при раждането му един мъдрец изказал предсказание в двореца на баща му, което гласяло, че детето ще стане велик цар, ако остане вкъщи, но ако вземел решение да напусне дома си, щял да стане спасител на човечеството. Това обезпокоило баща му, тъй като той искал синът му да го наследи като цар. Затова той обградил детето с богатства и забавления, за да го задържи в дома си, и държал всякакво страдание и грозота далеч от него. Сидхарта се оженил и имал един син, но все още бил в двореца и бил обвързан със своите забавления. Един ден казал на баща си, че иска да види света. Този излет щял да промени живота му завинаги, тъй като при това пътуване той видял „четирите преходни гледки“. Въпреки че баща му бил заповядал да се изчистят и украсят улиците и всички по-стари и болни хора да останат вкъщи, имало някои, които не били чули това. Първата обезпокоителна гледка, която Сидхарта видял, бил един немощен старец. Когато Сидхарта попитал какво ли се е случило с този човек, му казали, че той бил стар, както и всеки щял да стане стар един ден. По-късно срещнал един болен човек и му казали, че всички хора можели да се разболеят и да чувстват болка като този човек. После той видял едно погребално шествие на път към мястото за изгаряне на мъртвците и опечалените плачели горчиво. Когато принцът попитал какво означава това, той разбрал, че това е ходът на живота, защото рано или късно и князът, и просякът трябвало да умрат. Най-накрая видял един монах, който просел за храна. Спокойният изглед на лицето на просяка убедил Сидхарта, че този начин на живот бил за него. Той веднага напуснал двореца и семейството си и тръгнал да търси просветле-

нието. Нощта, през която той напуснал дома си, се е прочула като „великото отричане“.

Бившият принц, сега просяк, прекарвал времето си, като обикалял насам-натам, за да търси мъдрост. Истините, които се съдържали в хиндуистките писания, не го задоволявали и той се обезсърчил, но не се отказал от търсенето си. Аскетизмът също не му донесъл мир.

Съдбоносният ден в живота му дошъл веднъж, когато медитирал под едно смокиново дърво. Тогава той достигнал най-висшата степен на богопознание, наречена **нирвана**. Предполага се, че той е останал в продължение на седем дни под смокинята, наречена дърво на мъдростта. И вече не като Сидхарта Гаутама, а като **Буда** – Просветленият – той искал да предаде на света истините, които научил там.

Когато Буда се изправил след преживяването си под дървото на мъдростта, той срещнал петте монаси, които били негови спътници. Пред тях той произнесъл първата си проповед. След нея той започнал да разпространява учението си сред народа. Индийският народ, който бил разочарован от хиндуизма, внимателно слушал новото учение. По времето, когато Буда умрял на 80-годишна възраст, неговите учения вече били добили голяма популярност и сила в Индия.

Ученията на будизма

Будисткият мироглед по принцип е монистки, той отрича съществуването на един личен Бог и Творец. Според будизма светът функционира чрез природните сили и закони, а не поради божествена заповед. В будизма няма и такова нещо като грях спрямо по-висше същество.

Будизмът не е построен около поклонението към една личност, била тя бог или човек. Буда не е бог, нито пък изпратен от бога посредник. Той не е спасител на другите хора. Много по-важно от личността на Буда е учението (дхарма).

Същественото в учението на будизма се съдържа в **четирите благородни истини** и **осемкратната пътека**.

Първата благородна истина е **съществуването на страданието**. Раждането е мъчително и смъртта е мъчителна. Да не притежаваш това, което искаш, е мъчително, и да имаш това, което не искаш също е мъчително.

Втората благородна истина е **причината за страданието**. Тя е страстното желание за сетивни наслади, което търси удовлетворение ту тук, ту там, копнежът за щастие и благоденствие в този и в бъдещия живот.

Третата благородна истина е **отменянето на страданието**. За да се освободи човек от страданието, той трябва да се откаже именно от това желание, да се отърве от него, да го угаси, така че да не остане никаква страст и копнеж.

Четвъртата благородна истина води до отмахване на всяко страдание чрез **осемкратната пътека**.

Първата крачка по тази пътека е **правилният възглед** или познание – трябва да се приемат четирите благородни истини и осемкратната пътека.

Втората крачка е **правилното умонастроение** – трябва човек да се откаже от сетивните удоволствия. Не бива да се хранят лоши мисли към никого и не бива да се причинява зло на никое живо същество.

Третата крачка е **правилното говорене** – Не лъжи! Не клевети и не хули никого! Не се впускай в суетни приказки!

Четвъртата крачка е **правилното действие** – Не унищожавай никое живо същество! Взимай само това, което ти дават! Не пожелавай никакво непозволено сексуално действие!

Петата крачка е **правилният живот** – Трябва човек така да си изкарва хляба, че да не вреди на никого.

Шестата крачка е **правилният стремеж** или усилие – трябва човек да бъде твърдо решен и героично да се стреми да попречи на всичките си лоши качества да се надигат и да ги отхвърли. Трябва да се стреми да придобива добри качества и да развива и довежда до съвършенство тези, които притежава.

Седмата крачка е **правилното внимание** – човек трябва да е буден, старателен, замислен, свободен от страсти и страдания.

Осмата крачка е **правилното вглъбяване** – когато човек е отхвърлил всички сетивни радости, всички лоши качества, както

радостта, така и страданието, трябва да встъпи в четирите етапа на медитацията, които се предизвикват чрез концентрация.

Нирвана

Според будизма човешката личност е илюзия. Буда отхвърля идеята за съществуването на „Аз“. Неразделно свързана с това и ключова за будизма е идеята за нирвана. Това е крайната цел на будиста.

Много трудно е да се обясни какво точно се разбира под това понятие. Самата дума означава нещо като „духване“, „отвяване“. Понятието може да се дефинира само негативно: нирвана е областта, където не е земя, вода, огън и въздух, където не е безкрайността на пространството или на съзнанието, където не е границата на различаване и неразличаване, където не е този свят, нито онзи, където не е слънцето, нито луната. Това не е идване и отиване, не е стоене, не е прехождане, нито възникване, без основа, без продължение, без опора. Това е краят на страданието.

Това означава, че нирвана не е някакво място, където човек попада, а по-скоро една съвършено нова ориентация или състояние на битието, което се осъществява вследствие на угасяването на заслепяващото обвързване. Така нирвана сочи, че съществуването, което е достигнато, е непредставимо с обичайните понятия на този свят.

Истинското спасение в класическия будизъм (Теравада-будизъм) е достъпно само за монасите и поради това повечето хора се стремят да прекарат поне известно време в манастир.

За миряните единствената религиозна задача в настоящето може да бъде увеличаването на запаса им от заслуги. Будизмът предлага четири широки пътя, по които може да стане това:

• Трябва да се спазват петте предписания или поне някои от тях.

Това са следните:

– Да не се убива нищо живо (включително и насекоми).

– Да не се краде.

– Да не се прелюбодейства.

– Да не се лъже.

– Да не се приемат упойващи питиета или наркотици.

Има и други предписания, които обаче се отнасят само до монасите и монахините:

– Яж умерено и само в определеното време!

– Избягвай всичко, което възбужда сетивата!

– Не носи украшения (вкл. и парфюм)!

– Не спи в луксозни легла!

– Не приемай злато или сребро!

В празници или на всеки две седмици и миряните спазват някои от тези допълнителни заповеди.

• Трябва да се оказва почит на **„трите съкровища“**, а вярата е добродетел, която подобава на главата на семейството. Но тази вяра не изключва вярванията на предците и на браминските религиозни традиции, спазвани в обществото наоколо. Трикратната скъпоценност не е ревнив Бог и не изпитва неодобрение, когато човек почита боговете на страната или на кастата си.

• Трябва човек **да бъде щедър**, особено спрямо монасите, и да им дава колкото може повече – не само за препитанието им, но и за религиозни сгради, в които никой не живее. В известна степен заслугата зависи от духовните качества на получателя на милостинята.

• Могат да се почитат **останките на Буда**. Действително отношението на будистите към тези кости и зъби е трудно да се опише в понятия, разбираеми за западния човек. Те явно не могат да се „молят“ на Буда, тъй като него вече го няма, той е в нирвана, т.е. вече не съществува за този свят.

Теравада- и Махаяна-будизъм

Ранният будизъм се е ограничавал преди всичко в Индия и обикновено е бил наричан **Теравада**-будизъм или Хинаяна, което означава „малко превозно средство“. По-късният будизъм, който широко се разпространява извън Индия (най-вече в Китай и Япония), става известен като **Махаяна**, т. е. „голямо превозно средство“.

По времето на цар Ашока (236-232 г. пр. Хр.) индийският будизъм вече се е бил разцепил на голям брой групировки, които обикновено се наричат Теравада-школи.

В Теравада-будизма има три групи писания, които се смятат са свещени и са известни под името **Трипитака** – „трите кошници". Виняна-Питака – кошницата на дисциплината на ордена – съдържа правила за по-висшата класа будисти; Сута-Питака – кошницата на поученията – съдържа диалозите на Буда, а Абхидхама-Питака – кошницата на метафизиката – съдържа будистката теология. Общият обем на тези три групи писания е около 11 пъти колкото цялата Библия.

Около началото на християнската епоха започва да се развива и Махаяна-будизмът, който се различава от Теравада-будизма главно по идеята за **бодхисатва**. Според тази представа определени милосърдни същества (бодхисатви) отлагат собственото си разтваряне (изчезване), за да спасят други. Това става, като ги приемат в своето собствено същество. Тъй като будизмът отрича индивидуалната личност, това не е невероятна представа. Чрез това разширение на предложението за спасение Махаяна-будизмът прави спасението достижимо не само за тези, които стават монаси, а и за всички, които положат доверието си на някой бодхисатва.

Дзен-будизъм

Това е клон на Махаяна-будизма, който е много разпространен на Запад. Точният му произход не е ясен. Според легендата той произхожда от **Бодхидхарма** – пътуващ будистки учител, живял около 600 г. пр. Хр. в Индия. Той смятал, че основните доктрини на будизма не се опират на писанията. Тези учения се предавали пряко от съзнание на съзнание и нямало нужда да се обясняват с думи. Това обобщава нетрадиционното отношение на дзен към неговото учение – той няма свещена литература, която се използва за поучение, а използва всякакви писания, независимо дали са будистки, или не, които смята за подходящи за развитието на религията. Основно упражнение в дзен е специален метод на дзен-ме-

дитация, която се практикува всекидневно в определени часове, а периодите на интензивна медитация могат да продължат до една седмица. Целта е постигане на просветление. Упражненията се провеждат под ръководството на учителя.

Основен метод, чрез който учителят помага на ученика да постигне просветление, е задаването на гатанка – т. нар. **коан**. Решаването на гатанката води ученика към по-голямо себепознание. Най-често използваните от дзен-учителите коани са около 1700 на брой, всеки от които може да има стотици отговори – според конкретните условия на обучението на ученика. Знанието на отговора далеч не е толкова важно, колкото неговото познаване или реализиране.

В дзен внезапното просветление или познание се нарича **сатори**. Сатори е една опитност, която е отвъд всеки анализ или разказ и която поставя упражняващия се в състояние на зрялост. Опитността на сатори идва рязко и в един миг, тя може да бъде повторена, но не и да бъде предизвикана волево.

Джаинизъм

От хиндуизма произлизат три други религиозни групировки: джаинизмът, будизмът и сикхската религия. Първата от тях е джаинизмът и въпреки че възниква като обновително движение в рамките на хиндуизма и има доста сходства с него, той впоследствие се развива в отделна, нова религия. В сравнение с другите религии джаинизмът има доста малко последователи (около 3 милиона в Индия), но въпреки това влиянието му е значително.

За разлика от хиндуизма джаинизмът тръгва от един основател и ръководител – Вардхамана, известен като **Махавира** – почетна титла, означаваща „велик герой". Махавира е роден 540 г. пр. Хр. в Северозападна Индия и е починал 468 г. пр. Хр., което означава, че е бил съвременник на Буда. Бил е възпитан като принц в заможно семейство, бил е женен и е имал дъщеря. Но след смъртта на родителите си на 30-годишна възраст Махавира се отказал от семейния живот и решил да стане просяк и аскет, за да постигне освобождение от колелото на прераждания. Той дал обет в продължение на 12 години да не говори и по никакъв начин да не се грижи за тялото си. Отначало носел само препаска, но след 13 месеца свалил и това последно бреме и до края на живота си ходил гол. По време на скитанията си из цяла Индия той получавал множество рани от хора и животни. След като обикалял 13 години, най-накрая, на 42-годишна възраст, постигнал просветлението – състоянието на съвършеното, ясно и неограничено познание – и станал съвършена душа. Той станал всезнаещ и бил освободен от кармата, която го държала в колелото на прераждания. През останалите 30 години от живота си той проповядвал учението си и създал общност от последователи.

Въпреки че самият Махавира отричал, че има някакви богове, които трябва да се почитат, той, като други религиозни водачи, бил обожествяван от своите последователи.

Вярвания

В основните си учения джаинизмът се различава от хиндуизма. Той учи, че съществуват безкраен брой духовни и недуховни субстанции, които се различават, и всяка от тях има безкраен брой индивидуални характеристики. Така според джаинизма между духа и материята има разлика и светът не е илюзия, а съществува независимо от това дали човек го възприема, или не.

Тъй като броят на душите, които населяват вселената, е безкраен, повечето от тях са осъдени на безкрайното съществуване в самсара – кръговрата на раждане, смърт и прераждане. Цялата вселена се движи в големи цикли на възход и упадък.

Джаинизмът не познава класическата форма на поклонение на божество. Той признава само поклонението на вече освободените души. Те обаче са само вдъхновение за тези, които се борят са освобождение, а не източник на помощ. На практика обаче много джаинисти се покланят на хиндуистките богове, те присъстват и в много джаинистки храмове.

Джаинизмът е религия на аскетизма и налага строго отричане от себе си. Спасението или освобождението може да бъде достигнато само чрез аскетични упражнения и строго спазване на „Петте велики обета“:

• Ненасилие спрямо всякакви живи същества.

• Истинност – да се говори само това, което е приятно, полезно и истинно.

• Да не се краде, да не се взима нищо, което не е подарено.

• Целомъдрие – човек не бива да има нищо общо с богове, хора и животни от другия пол.

• Отказване от любовта към хората и нещата. Този обет слага край на харесването и нехаресването на звуци, цветове и миризми и води до пълно безразличие към всякакви сетивни усещания.

Тези пет велики обета могат да се изпълнят съвършено само от джаинисти, които живеят като монаси. Затова за останалите, които желаят да практикуват джаинизма, се дават опростени правила.

Конфуцианство

Тази оптимистично-хуманистична религия е упражнила огромно влияние върху социалната структура и политическата философия на Китай.

Основателят на тази религия, станал известен като Конфуций, е роден около 550 г. пр. Хр. в Китай, т. е. бил е съвременник на Буда, макар двамата вероятно никога да не са се виждали. За предците му не се знае нищо, освен че е израснал в доста прости условия. Баща му умрял скоро след неговото раждане и майка му го отгледала сама.

Още преди да стане на 20 години, той заел държавна длъжност на събирач на данъци. По това време се и оженил, но бракът му скоро завършил с развод. След това станал учител, за което имал явна дарба. Заемал незначителни длъжности, докато на 50 години станал висш чиновник в Лу. Моралните му реформи имали непосредствен успех, но изпаднал в конфликти с преките си началници и бил свален от поста си. В следващите 15 години скитал от държава в държава и се опитвал да осъществи своите политически и социални реформи. Последните пет години от живота си посветил на писане и издаване на произведенията, които днес са класиката на конфуцианството. Починал през 479 г. пр. Хр. като един от най-значимите учители в китайската култура. Учениците му го нарекли Кинг-Фу-ци или Кинг, Учителят, което влязло в латински като **Конфуций**.

Конфуций вярвал, че Китай може да бъде спасен, ако хората търсят доброто на другите, така както били правили техните предци. Ролята, която искал да играе Конфуций в това, не била тази на Месия или Спасител, а на някой, който искал отново да върне на хората Връзката им с древните. „Аз предавам, не създавам наново. Аз вярвам в древните и ги обичам.“

Впоследствие Конфуций е бил обожествен от своите ученици и конфуцианството постепенно е прераснало в държавна религия на Китай.

Вярвания

Основна характерна черта на господстващата по времето на Конфуций китайска религия било почитанието на предците. Това е почитание на духовете на починалите от техните живи роднини. Смятало се е, че продължителността на съществуването на духовете на предците зависи от вниманието, което им оказват техните потомци. Вярвало се е също, че предците могат да контролират историята на своето семейство. Ако семейството се грижи за нуждите на предците, то и те от своя страна ще се погрижат на роднините им да се случват само хубави неща. Но ако предците биват пренебрегвани, можело на живите да се случат всякакви лоши неща. Следователно живите живеели в страх от мъртвите.

Основните принципи на учението на Конфуций могат да се обобщят в шест ключови понятия:

• **Жен** – златното правило: „Не прави на другия това, което не искаш да ти направят на теб." Това е най-висшата добродетел. Ако всички хора я спазват, човечеството ще достигне до мир и хармония.

• **Гюн-дзи** – „благородният", „истинският човек" – това включва качествата достойнство, щедрост, истинност, старание и доброта.

• **Ченг-минг** – изправяне на понятията. За да функционира добре обществото, всеки трябва да играе добре своята си роля – царят да се държи като цар, благородникът като благородник и т. н.

• **Де** – означава сила – водачите на народа трябва да управляват не само с груба сила, но и да бъдат хора с високи качества, които да бъдат за пример на поданиците си.

• **Ли** – умереност, почитание, учтивост, ритуал, идеалният начин на поведение.

• **Вен** – изкуствата на мира – музиката, поезията, изобразителното изкуство.

Конфуцианството не е религия в класическия смисъл на установяване на връзка между човека и някаква свръхестествена сила, а по-скоро една етична система, която поучава човека как да живее със своите ближни. Конфуций се е отнасял изключи-

телно резервирано към всичко в народната традиция, което е било против здравия човешки разум и не е служело на някаква явна социална цел.

Конфуцианството поставя ударението на земното, а не на небесното, но въпреки това разглежда небето и неговото действие като реални, а не като внушение. Застъпваната от конфуцианството етична философия разчита на собственото усилие, което не оставя място за бог и не говори за никаква необходимост от него.

Шинтоизъм

Шинто, националната религия на Япония, е една от най-старите измежду всички световни религии. Тя се отличава от останалите религии, тъй като не познава система от доктрини и учения.

Шинто е една чисто японска религия, чиито корени се крият в древността. Японците обичат страната си и вярват, че японските острови са били първото творение на Бога. Представата за божествения произход на страната им е много древна и върви ръка за ръка с верските представи на шинто. Този национален идеализъм е преди всичко причината за това, че шинтоизмът се е ограничил единствено в Япония.

Японците наричат страната си Нипон, което означава „произход на слънцето“. До края на Втората световна война децата в училище са учили, че императорите са потомци на богинята на слънцето Аматерасу, която дала на императорския дом божествените правомощия да управлява. През 1946 г. император Хирохито публично се отказва от божественото си право да управлява.

Държавният шинтоизъм, който може да се разглежда като някакъв патриотичен ритуал, при който гражданинът независимо от своята верска принадлежност оказва почит на императора, е бил въведен през 1882 г. Той бързо се превръща в държавна религия. Едва след поражението на Япония във Втората световна война шинтоизмът е бил отменен като държавна религия.

Вярвания

Въпреки че шинтоизмът няма книга, която да смята за изцяло боговдъхновено откровение и на която да основава вярванията си, има две книги, които се считат за свети и много са повлияли убежденията на японския народ. Тези книги са **Коджики** – Код „Историята на случките в древността“, и **Нихонги** – „Японски анали“. И двете са писани около 720 г. сл. Хр. и тъй като се зани-

мават със събития, станали около 1300 години по-рано в историята на Япония, могат да се смятат за късни произведения.

Коджики е най-старият писмен паметник на японски. Книгата съдържа митове, легенди и исторически разкази, родословието на императорския двор. Съставена е 712 г. сл. Хр.

Нихонги, която е съставена около 720 г. сл. Хр., представлява хроника на японската история до 700 г. сл. Хр.

Тъй като Шинто познава голям брой божества, е невъзможно систематичното почитане на всички тях. Религиозните книги на шинтоизма признават, че само някои божества биват почитани постоянно, най-важната от които е богинята на слънцето Аматерасу.Това е главното божество на шинто – по-скоро богиня, отколкото бог. Фактът, че най-висшият обект на поклонение, от който произхождат божествените предци, е богиня, а не бог, е уникално явление сред по-големите световни религии.

СЕКТИ И КУЛТОВЕ

Въведение

Въпросът за сектите и култовете, които напоследък се активизират в Източна Европа, както и в другите части на света, може да се разгледа по много различни начини. Един от най-ползотворните е те да бъдат категоризирани според географския си произход, което често дава и информация и за духовните им характеристики.

Тук ще се опитаме да направим именно такъв кратък преглед.

Най-общо различаваме четири групи секти и култове:

- Групи от Запада
- Групи от Изтока
- Групи от Близкия изток
- Групи с „външен“ произход

Групи от Запада

Всички движения, възникнали на Запад, по един или друг начин произхождат от по-общия фон на западното християнство, от което се отклоняват по редица различни причини. Всички те твърдят, че зачитат Библията, че вярват в Бога и Христос и не са в противоречие с традиционното християнство. На практика обаче те или добавят към Библията нещо, което ѝ е съвършено чуждо, или отнемат от нея съществени учения. Някои от тях дори правят собствени, фалшифицирани преводи на Библията. Всички претендират за абсолютен монопол върху тълкуването на Светото Писание. Вследствие на всичко това техните учения са напълно неприемливи от християнска гледна точка.

В тази категория спадат:

• **Църквата на Исус Христос на светиите от последните дни**, по-известна като движението на Мормоните. Тя е била основана в САЩ през 1830 г. Освен Библията мормоните имат още три свещени книги, които смятат за по-авторитетни. Те често твърдят, че учението им не противоречи на християнството, но в действителност теологията им е напълно чужда на Светото Писание. Най-същественото вярване на мормоните е това за духовната еволюция – Бог някога е бил човек. „Какъвто той е бил някога, ние сме сега; какъвто е той сега, ние ще бъдем в бъдеще."

• **Свидетелите на Йехова** – секта, основана през 70-те години на миналия век в САЩ.

Те отричат, че има вечно наказание за греховете. През последните 120 години са правили множество предсказания за датата на Второто пришествие, които до едно не са се сбъднали. Най-същественото им отклонение от християнството е, че те категорично отричат божествеността на Господ Исус Христос и на Светия Дух. За тях има само един бог, който те често наричат „Бог Йехова". За тях Исус не е Единородният Божи Син, а по-скоро е идентичен с архангел Михаил. Светият Дух често бива наричан „действащата Божия сила". Тази система от вярвания показва множество противоречия с ясни и недвусмислени библейски учения.

• **Антропософското дружество** е официално основано през 1911 г. от един изключително ерудиран и културен човек, наречен Рудолф Щайнер, роден в Австро-унгарската империя. Щайнер е бил ясновидец със силни окултни способности. От една страна, възгледите му са доста близки до тези на Теософското дружество, към което той е принадлежал, преди да основе своята група. Той обаче набляга на това, че идването на „Христос" на земята е решаващото събитие в световната история и поради това неговата група трябва да се разглежда като „западна", в смисъл че тя има стремежа да бъде свързана с ценностите на християнския Запад.

На Запад тази група е доста влиятелна, тъй като членовете ѝ често са от висшите слоеве на обществото. Ученията им са изключително сложни, но, общо взето, се свеждат до това, че „духът на Христос" е слязъл върху „човека Исус", след което го е на-

пуснал при разпятието. Духът на Христос е космичен дух, който е безсмъртен. Учението на Петър Дънов има известни сходства с това на теософите.

• **Обединителната църква на Сан Мюнг Муун** действа и под стотици други имена. Тя е придобила особено зловеща слава поради методите, с които набира и задържа нови членове. Западни психолози се изказват крайно отрицателно за тези методи, заробващи хората. Преподобният Муун проповядва една смесица от „християнски" възгледи, таоистки учения от родната си Корея и собствените си абсурдни идеи, много от които са свързани със секса. Учението му категорично твърди, че Исус не е успял да изпълни своята мисия на земята. Самият Муун се смята за Христос, който втори път е дошъл на земята, за да завърши мисията, в която Исус се е провалил. Тази група е била разследвана от множество институции на Запад.

• **Децата на Бога, Семейството на любовта, Семейството,** както и множество други имена се използват като димна завеса за замаскиране на тази изключително непопулярна на Запад група, предизвикала сериозна тревога у институциите, занимаващи се с общественото здраве. Членовете на тази група категорично се обявяват за християни, но учението и практиките им са напълно несъвместими с християнството. Те се характеризират най-вече с шокиращите си практики в сексуалната област, най-драстичната от които е наречена „Лов с любов", което е в действителност религиозна проституция – печелене на хора за групата чрез сексуални контакти.

Групи от Изтока

Повечето групи от Изтока обикновено се коренят в хиндуизма или по-рядко в будизма. Напоследък много широко се разпространяват гуру-движенията. Те като цяло имат „положително отношение" към Христос, когото обаче смятат за един от множеството просветлени Учители. Всички такива движения учат прераждане, просветление, йога и медитация и т.н. Техният възглед за Бога не е дори „еретично-християнски", а напълно езически. Те вярват в

неличностен бог, който е някаква космическа сила. В някои случаи вярват и в някакъв бог, който е личност, като напр. Кришна, но в никакъв случай не е единствен.

Към тази втора категория спадат:

• **Теоеофското дружество** (общество), основано в Ню Йорк през 1875 г. от една рускиня на име Елена Петровна Блавацка и един американец на име Колонел Олкът. Въпреки че е основана на Запад, групата черпи вдъхновението си от източните религии и източната духовност. Тяхното учение за прераждането и кармата и по-специално възгледът им за човека е по принцип хиндуистки. Тази група е изпадала в редовни конфликти с християнските мисионери в Британска Индия. Учението ѝ е дълбоко окултно и има доста общи неща с учението на Петър Дънов.

• **Международното общество за Кришна съзнание**, или по-известно като движението **Харе Кришна**, е основано от хиндуисткия учител Бхакиведанта Свами Прабхупада. От 1960 г. се разпространява на Запад. Лесно се разпознава по източните си дрехи и забележителните прически. Теологията им е типично хиндуистка, съсредоточена около бога Кришна. Те също учат прераждане, карма и практически начини за получаване на просветление. Движението Харе Кришна спада към един клон на хиндуизма, в който просветлението се постига чрез любов и преданост към божеството.

• **Трансцедентална медитация (ТМ)**, също наричана Науката за творческия интелект. Нейният основател Махариши Махеш Йоги е хиндуистки гуру, дошъл на Запад през 60-те години. Той се отказва от религиозни претенции и твърди, че неговото учение е „научно“ и поради това неутрално в религиозно отношение. Стреми се към световно господство. В редица съдебни процеси юридическите власти в САЩ са стигнали до заключението, че ТМ в действителност е изцяло хиндуистко отношение към реалността, и поради това са забранили тя да се практикува по училищата и на други обществени места.

• **Бхагван Шри Ражниш**, също наричан Ошо, основава една група, която напоследък печели голяма популярност сред богатите и добре образовани кръгове на Запад. Той им предлага една невероятна смес от свободни сексуални отношения и духовен на-

предък и просветление. След неговата смърт (по слухове дължаща се на СПИН) популярността на групата, изглежда, намалява, но тя все още съществува. В Източна Европа вече се появяват книги на Ошо.

• Задължително трябва да се спомене **Сатия Сай Баба**, най-могъщият индийски гуру, който, изглежда, е навлязъл много по-надълбоко в окултизма от своите колеги. Той е единственият гуру, който, освен че е популярен на Запад, е признат и в родната си Индия. Учението отново включва прераждане, карма, вътрешни духовни сили и пр. Пътят за постигане на просветление е йога и медитация.

Групи от Близкия изток

Тук трябва да бъдат споменати две групи, произхождащи от Средния изток. Те се считат за „еретични" от повечето мюсюлмани. Това са Суфите и Бахаите, които бяха разгледани във втория раздел за световните религии. И двете имат мистична теология и практика и претендират, че действат за постигането на всеобщ мир и братство.

Групи с „външен" произход

• **НЛО-култовете.** Съществуват поразителен брой групи, особено в САЩ, които се занимават с „контакти" с НЛО – неидентифицирани летящи обекти. Обитателите на тези „летящи чинии" разказват на своите последователи, че идват от другия край на вселената, както и много други странни истории, които явно трябва да бъдат приемани на вяра.

Тук трябва да се споменат и много зачестилите напоследък случаи на „контакти" с извънземни, макар те да са по-скоро индивидуални явления и по-рядко прерастват в организирани групи.

• **Наукология (Сциентология).** Това е една група с подобна „теология и антропология от научно-фантастичен тип", която предизвиква все по-голямо недоверие и нерядко страх у много хора, а и държавни институции навсякъде на Запад. Те се бо-

рят със своите опоненти, без да подбират средствата за това. Сциентологията твърди, че води човека към едно „ясно“ (и много скъпоструващо) състояние на психическо просветление. Тя се счита за нещо като „духовна мафия“, изсмукваща огромни суми от своите все по-безпомощни жертви, голяма част от които не достигат обещаното „прояснение“, но губят душевното си равновесие. След доста случаи на самоубийства зачестяват съдебните процеси срещу движението. Но още по-чести са делата, завеждани от движението срещу отделни личности или организации, включително и срещу американското правителство.

Парламентарни комитети, занимаващи се с култовете, въпреки че дават зелена улица на множество нови религиозни групи, обявяват наукологията за обществено зло, което трябва да бъде забранено. Но в едно демократично общество на практика няма начин за това.

Мормони

„Църквата на светиите на Исус Христос от последните дни“, или по-известна като **Мормоните**, е най-силната секта в съвременния западен свят, що се отнася до членска маса и организация. В България е официално регистрирана като вероизповедание. Те са изключително мисионерски ориентирани и не пестят усилия и разходи за набиране на нови членове – хиляди мисионери работят по целия свят, като голяма част от тях са млади момчета и момичета, които биват изпращани за двугодишно мисионерско служение на собствени разноски или пък биват поддържани от семействата си. Твърди се, че само от работата на тези мисионери се печелят около 180 000 нови членове всяка година! В момента членската маса на движението се преценява на повече от 4 милиона по целия свят.

На Запад мормоните строят във важни градове и области луксозни и скъпи храмове, които функционират като почивни, културни и религиозни центрове. Те насърчават активното участие на своите членове в образователния, социалния и семейния живот. Особено много наблягат на образованието и разполагат с множество „църковни училища“, „семинарии“ и университети. Освен това те насърчават членовете си да живеят абсолютно здравословно и да поддържат тялото си в добра форма, като спортуват и се въздържат от употребата на тютюн, алкохол и дори кафе, чай и кока-кола. Те организират активен социален и културен живот в църквите си – фестивали, танцови забави, самодейни театри, различни курсове и други занимания за свободното време. Организацията на мормоните се грижи за своите по-бедни членове, като с това прави излишни държавните социални помощи и помощи за безработни.

Членове на мормонската църква имат голямо влияние в социалния и политическия живот, главно в Съединените Щати.

Вероятно всички вие сте виждали тези млади мъже по улиците, а може би някои от вас са били посетени и в домовете си. Те ясно се отличават с изрядните си костюми, бели ризи и вратовръз-

ки и закачена на ревера табелка с името, придружено от духовния сан. Винаги са чисти и спретнати, държат се учтиво. Работата им е подкрепена с привлекателна и качествена литература. Но въпреки приличното им облекло тяхната настойчивост граничи с нахалство и надхвърля рамките на доброто възпитание. Ако веднъж ги пуснете вкъщи, после изключително трудно ще се отървете от тях. Те ще ви донесат видеофилми, литература, ще ви канят на лекции и семинари, докато не спечелят някого от семейството ви. Обикновено под атака са подложени хора, които прекарват целия ден сами вкъщи.

История

Основател на движението е **Джоузеф Смит**, роден през 1805 г. като четвъртото от десет деца. Семейството му, и особено неговият баща, се увличало по мистицизъм и търсене на скрити съкровища. Като дете той бил объркан от многобройните християнски църкви, в чиито различни учения не можел да се оправи. През 1820 г., когато бил в гората и там се молел за мъдрост, Смит внезапно бил обзет от дълбока тъмнина и видял един стълб от светлина да се спуска над него. В стълба видял две бляскави фигури, едната от които посочила другата и казала: „Този е моят възлюбен син, него слушай!“ Според Смит това били Бог Отец и Неговият Син Исус Христос. На въпроса към кое християнско общество да се присъедини той получил категоричния отговор да не се присъединява към никое, тъй като всички до едно били изпаднали в дълбоко заблуждение. В резултат на видението петнадесетгодишният Смит почувствал, че Бог го призовава да бъде Неговият специален пророк за света.

Три години по-късно той имал още по-впечатляващо видение, в което един ангел на име **Морони** му разказал за една книга, написана с древноегипетски, асирийски и арабски йероглифи на златни плочи, която съдържала разкази за старата американска история, започваща от вавилонската кула, както и едно по-пълно откровение на Евангелието и насоки за основаване на Църквата, които Исус бил дал на нефитите след Своето възкресение. (За

нефитите ще стане дума по-късно.) Книгата била скрита под хълма Кумора. Въпреки че Смит искал веднага да види плочите, в друго явяване на Морони му било казано, че ще трябва да чака четири години, преди да ги получи. Точно след четири години той се върнал на въпросното място и получил плочите заедно с т. нар. „пророчески очила“ – два кристала, които той нарекъл Урим и Тумим, с помощта на които можел да чете древните йероглифи. Тъй като Смит не знаел нито един от чуждите езици, на които била написана книгата, той могъл да я преведе на английски само в резултат на чудо от Бога. През 1830 г. книгата била публикувана под името **„Книгата на Мормон“**, а легендарните златни плочи били „загубени“.

През 1830 г. Смит и още пет души основали Църквата на Исус Христос на светиите от последните дни във Файет, щата Ню Йорк. Чрез божествено откровение Смит бил определен за пророк, преводач, апостол на Исус Христос и старейшина на църквата. Той изключително внимателно следял никой друг да не се издига в йерархията.

Движението растяло, но било подлагано на значителен присмех и преследване. Поради това, както и поради проблеми с държавните власти, Смит бил принуден да се мести от място на място, включително Кортланд, Охайо и Мисури, където той твърдял, че е била Едемската градина и новият Сион – мястото, където Исус Христос ще се завърне на земята. Впоследствие Смит основал града Науво в щата Илинойс и станал негов кмет и главнокомандващ на собствената му армия и полиция. Там Смит въвел практиката на полигамията като редовна религиозна институция, след като през 1943 г. получил божествено откровение. Когато тази практика била разобличена в местния вестник, Смит заповядал на свои последователи да нападнат редакцията. Това, както и други обвинения за неморалност и измама, довело до задържането му под арест и през 1844 г. Смит и неговият брат били застреляни от една тълпа, която нападнала затвора.

Веднага след смъртта си той бил превърнат в герой, а църквата продължила да процъфтява. Наследникът на Смит, Брайъм Йънг, завел мормоните в щата Юта, където през 1847 г. основали Солт Лейк Сит. Йънг имал 25 жени и 56 деца и по времето на негово-

то ръководство полигамията била още по-широко практикувана. Едва през 1896 г. мормоните, макар и неохотно, се отказали от многоженството, за да получат от федералните власти статут на отделен щат. Понастоящем щатът Юта е населен от 70% мормони.

Но не всички последователи на Смит поддържали Йънг. Една група от тях настоявала, че синът на Смит трябвало да наследи ръководството на организацията, и се отцепила, като се нарекла „Реорганизираната църква на Исус Христос на светиите от последните дни“ и установила главната си квартира в Мисури. Поне пет различни групи се отцепили от основното течение на мормоните и повечето от тях са активни и до днес. Но най-силна е тази партия, която тогава последвала Йънг, и тук ще разгледаме тяхното учение.

Свещени книги

Учението на мормоните се основава главно на Книгата Мормон, която претендира да е източник на откровение от най-висш ранг. Твърди се, че нейният автор е пророкът Мормон, последният свят пророк на древна Америка. Той бил израилтянин от манасиевото племе, което през 600 г. пр. Хр. се изселило в Америка. След време то се разцепило на нефити и ламанити, но в последната битка между тях около 400 г. сл. Хр. нефитите били напълно изтребени от ламанитите. Мормон бил последният водач на нефитите. Преди своята смърт той поверил своята пророческа книга на сина си Морони, който впоследствие се превърнал в ангел и бил същият, който съхранявал ръкописа на хълма Кумора и се явил на Джоузеф Смит.

Според мормоните книгата Мормон е най-точната книга на земята, преводът ѝ е бил контролиран от един ангел, който петнадесет пъти слизал до земята специално с тази цел, а накрая „гласът на Господа“ потвърдил правилността на превода. Многобройните грешки, открити впоследствие, са били неизменно приписвани например на печатаря. Признава се също, че Смит и неговите приятели са могли да допуснат някои грешки поради недобро познаване на граматиката и правописа. Без коментар ще споменем факта,

че за около 150 години в книгата Мормон са нанесени между 5 и 6 хиляди корекции.

Историята за нефитите и ламанитите не се потвърждава от никакви исторически данни. Имената Нефи, Даман, Лехи и други, за които книгата Мормон твърди, че са били добре известни граждани на Ерусалим, не се откриват в нито едно израелско родословие. Нито археологическите изследвания, нито пък легенди или обичаи, нито каквито и да било други данни не подкрепят историческите твърдения на книгата Мормон. Освен това в нея има редица направо неверни твърдения, като напр. това, че Исус се е родил в Ерусалим (Алма 7:10), а не във Витлеем, или пък, че още в 147 г. пр. Хр. е съществувала Христовата църква (Мория 18:14-17). Твърденията на книгата Мормон, че американските индианци са потомци на преселените евреи, е изключително невероятно от културна, етнографска, езиковедска и историческа гледна точка и не е потвърдено от никакви други източници.

Освен книгата Мормон Църквата на Исус Христос на светиите от последните дни почита още няколко други книги, също написани от Смит и негови приближени последователи по откровение. Повечето от тези откровения са събрани в книгата **„Учение и завети“**, която също се смята за свещена. Подобна е и книгата **„Бисерът с голяма стойност“**.

Към тези три свещени книги най-накрая се добавя и Библията. Мормоните имат схващане, че Библията в днешния ѝ вид е била променена до неузнаваемост от отстъпилата християнска църква. Тъй като Библията не е достатъчна, ние се нуждаем от нови откровения, които също така ще изяснят противоречията между християнските църкви. Излишно е да се уточнява, че тези модерни, окончателни откровения са получени от Джоузеф Смит.

Вярвания

Като цяло учението на мормоните за Бога е следното:

Бог Отец е върховният бог. Освен Него има и много други богове. Той не е съвършен и се променя, което е следствие на закона за развитието, който управлява вселената и хода на света. Бог

е бил смъртен човек като нас, с плът и кости. Като основание за това се взима библейското твърдение, че Бог е създал човека „по Свой образ и подобие“. Бог е умрял и после е възкръснал в плът, но без кръв, което го е направило способен да създава и други духовни същества. За тях той създал света, в който те да живеят като хора. Синът, Исус Христос, също е от плът и кости. Единствено Светият Дух е духовно същество, но той не е личност, а една маса. която се състои от материални атоми, или нещо като космическа сила или енергия, чрез която Бог може да действа. Често в мормонската литература Светият Дух се нарича „то“ – в среден род. Поради това, че има тяло, бог е ограничен, той не е всеприсъстващ и всемогъщ. Той има тези качества единствено чрез своя дух и чрез посредничеството на своите ангели. Бог не е вечен, тъй като вечна е само материята, от която се развива всичко.

Бог не е създал нещо от нищото. Той е бил само, така да се каже, организаторът, който е създал духовете на хората. По същия начин той е създал и Йехова, което е едно и също с Христос – той е бил представен като дух, като всички останали хора. Тук има известно несъответствие между учението на Смит и други мормонски ръководители, като например **Орсън Прат**, когото самият Смит нарича пророк и божи апостол. Според Прат в небето има много богове, всеки от които си има собствена жена или жени и многобройни семейства със синове и дъщери. Бог е родил духа на Исус с една жена на небето, а тялото му – с една жена на земята. Брайъм Йънг също подкрепя това схващане. Според него Бог е имал много жени, което е основание и за полигамията на земята. Исус е бил син на бога Адам и Мария, а дяволът е негов брат. Самият Исус е бил женен за Марта и Мария от Витания и за Мария Магдалена.

Всички тези неща ясно и категорично противоречат на Библията. Според нея има само един Бог: „Йехова, Той е Бог и няма друг освен Него“ (Второзак. 4:35). Той е Дух, а не материално същество (Йоан 4:24; 1. Тим. 2:5) и никога не се изменя (Малахия 3:6).

Мормоните разглеждат човека като бог в зародиш. Известна мормонска фраза е: „Какъвто е сега човекът, бог е бил някога,

какъвто е сега бог, човекът може някога да бъде.“ Мормоните обосновават това учение съвсем директно с обещанието на дявола, което той дава на Ева в райската градина: „ще бъдете като Бога“. Те обаче смятат, че на практика човекът не може да достигне бога, тъй като поради закона за развитието бог винаги ще го изпреварва. Бог вече е преминал всичките етапи на развитие, които сега преминава човекът.

За разлика от това Библията казва, че човек е бил създаден от Бога по Негов образ и подобие (Бит. 1:26, 5:1, 9:6). Това означава „сянка“ и „прилика“. Тъй като Бог е Дух, приликата не е физическа, а духовна (Ефес. 4:24, Кол. 2:10). Като творение на Бога човекът е различен от Него и никога не може да стане бог (Рим. 9:19-21). Това би било все едно глината да се превърне в грънчар!

По-горе споменахме доста неща, които мормоните учат по отношение на Исус Христос – че Той е син на Адам и Мария, брат на дявола и че е бил женен за най-малко три жени. Нито Неговото раждане, нито естеството на Неговия живот са свръхестествени и с нещо по-особени от тези на останалите хора. Неговото възкресение също не е с нищо уникално и няма никакво отношение към нашето оправдание. Те твърдят, че след възкресението си Господ е посетил Америка през 34 г. сл. Хр.

Тъй като мормоните считат човека за добър по принцип и бога за просто възвисен човек, те не виждат особен проблем в постигането на спасение. Така отпада и въобще необходимостта от уникален Спасител на човечеството. Не е било необходимо Христос да удовлетворява Божията справедливост заради нас и Неговата смърт е била само за греховете на Адам и няма сила да спасява и нас. Подчинението на мормонските закони и ритуали като напр. кръщението е съществено за спасението.

Но Библията казва, че Исус Христос е съществувал винаги като второто Лице на Божеството (Йоан 1:1, 14). Той е наречен Единородният Божи Син (Йоан 1:18), който е дошъл на света, за да плати за греховете на хората със Собствената Си кръв и така да ги спаси (Евр. 9:22; Йоан 1:29; 1. Петр. 2:24; Евр. 10:12).

Мормоните учат, че християнската църква в хода на вековете е обезобразила първоначалното учение на Библията и първона-

чалното устройство на църквата. Бог се погрижил за възстановяването на своята църква, въздигайки пророка Смит. Той и неговият приятел **Оливър Каудъри** се кръстили взаимно и получили от Йоан Кръстител свещенството по аароновия чин. После те взаимно си положили ръце и получили от Петър, Яков и Йоан свещенството по мелхиседековия чин. Това свещенство осигурява посредничеството между Бога и човека. То е предпоставка за продължаващите откровения в църквата и за потока от духовни дарби и благословения. чрез които вярващите могат да изпълняват законите на Евангелието. А тези закони са: Вярата – твърдото доверие и увереност в съществуването и божиите намерения. Вярата в Христос е необходима за постигане на блаженството и трябва да бъде съпроводена с послушание. Покаянието е божествена скръб за греха, както и твърдото решение за отказване от него. При определени обстоятелства покаянието е възможно и в отвъдния живот. На това се основава и практиката на „кръщение за мъртвите“, която се подкрепя с 1. Кор. 15:29. Чрез това кръщение хората имат шанс да се спасят даже и след смъртта. Кръщението вместо мъртвите от всички минали времена, които не са имали възможността да откликнат на мормонското евангелие, е задължително за всички членове.

От Библията е абсолютно ясно, че свещенетвото според аароновия чин се отнася единствено до израелските свещеници, а свещенството според мелхиседековия чин се отнася единствено лично до Исус Христос.

Никоя християнска църква не практикува „кръщение за мъртвите“. Тази практика е абсолютно чужда на цялостното християнско учение. В 1. Кор. 15 Св. апостол Павел говори за възкресението от мъртвите, а не за кръщение. От въпросния стих не може да се извади заключението, че кръщението за мъртвите е било практикувано от Коринтската църква или пък, че е било признато от тях като християнски обичай.

Свидетели на Йехова

История

Основател на това религиозно движение е **Чарлз Теиц Ръсел** (1852–1916), роден в Алегени, Пенсилвания. Ръсел е американски търговец, притежавал е магазин за дрехи заедно е баща си в Бруклин.

През 1870 г. влиза в контакт със Съботянската църква и повярва в боговдъхновеността на Библията, която заедно с още пет души започва интензивно да изучава. Тогава той приема съботянското твърдение за идването на Господ Исус Христос през 1874 година. Но отхвърля пришествието в плът и приема, че това е само духовно събитие.

През 1877 г. излиза книгата му **„Три свята или планът за спасение“**. Тази книга съдържа вече учението, че невидимото присъствие на Господ Исус е започнало през 1874 година и след едно съдно време от 40 години Той ще установи видимото си царство – следователно това е 1914 година. През 1879 година излиза за първи път списанието **„Стражева кула“**.

През 1879 година се основава дружеството „Стражева кула“.

Най-голямото произведение на Ръсел е поредицата в шест тома **„Ключ към Библията“**.

През 1914 г. не настъпва видимото установяване на божието царство и затова се определя нова дата – 1918 г.

През 1916 г. Ръсел умира и негов продължител става **Джоузеф Франклин Ръдърфорд**. Той произхожда от баптистко семейство и е много начетен и авторитетен човек – работил е като адвокат, прокурор и съдия. Дистанцира се все повече и повече от учението на своя предшественик и го замества със собствените си идеи. От свободното движение се създава строго организирана религиозна система. **„Обществото на стражевата кула“** със седалище Ню Йорк се превръща в проводник на божия глас и претендира за абсолютен авторитет на писанията си. Само то може правилно и истинно да тълкува Светото Писание. То изисква пълно подчи-

нение на своя авторитет. Божиите заповеди могат да се приемат само от президиума и той ги предава на обикновените членове, които са слепи роби на Йехова и следва да се подчиняват сляпо на президиума. Само пророчествата от президиумът са истински, а всичко друго е лъжеучение. Всяко действие против организацията се разглежда като враждебност против Бога и навлича върху себе си Божието проклятие. Движението се обявява за единствения представител на видимия Бог на земята и носител на неговите обещания. Единствено в тази организация и чрез нейното посредничество човек може да има връзка с Бога. Отхвърлят се всички останали християнски църкви и по този начин движението придобива характерните черти на секта.

От 1918 г. Свидетелите на Йехова не разглеждат себе си като религиозно общество, а като една нова нация. От 1919 г. те отхвърлят библейската теза, че държавната власт е установена от Бога. Това довежда до непрекъснати конфликти с властите. Членовете на движението отказват държавни служби, особено военна служба.

Ръдърфорд променя тълкуването на „1914 година“: през тази година Исус е дошъл невидим. Променя се срокът за видимото установяване на божието царство – 1925 г. Но и тогава не се случва нищо подобно.

Ръдърфорд умира през 1924 г. Негов наследник става **Натан Хомер Кнор**. Той е роден през 1905 г. в Бетлехем, Пенсилвания. От 18-годишна възраст започва да работи на постоянна работа в Бруклин при Свидетелите на Йехова. За разлика от своя предшественик той не обича публичните изяви. Прави се нов превод на Библията, така променен, че да подкрепя учението на движението. Той е известен като **„Превод Нов Свят“**. Преводачите са анонимни.

За последен път Свидетелите на Йехова пророкуват установяването на 1000-годишното царство за 1975 г. Това отново не се случва.

Предсказването на точното време на Второто пришествие е характерно явление за много секти. Периодично някоя от тях обявява настъпващия край на света, като нерядко се твърди, че това било писано в Библията. Библията обаче не оставя никакво съм-

нение, че точното време на идването на Господ Исус Христос не е открито и няма да бъде открито на никой човек. „Той им рече: Не е за вас да знаете години или времена, които Отец е положил в собствената Си власт“ (Деян. 1:7; сравни Мат. 24:24). Също така ясно е казано, че Христовото пришествие няма да стане тайно, а ще бъде видимо и разтърсващо целия свят събитие (Мат. 24:27-30).

Натан Хомер Кнор умира през 1977 г.

Последният президент на Свидетелите на Йехова е **Фредерик Франц**.

Вярвания

Според Свидетелите на Йехова християнската църква е изопачила първоначалното библейско послание. Това отстъпление се виждало най-ясно във въвеждането на езически идеи за трима богове, така наречената „Троица“. Те решително отхвърлят учението за триединството на Бога и смятат, че Исус Христос е „един Бог“, но не е истинният Бог. Той не е богоравен, а стои на по-ниско стъпало от Бог Отец! Исус Христос е първото творение на Бога, преди всичко останало. Исус Христос не е Йехова от Стария Завет. На земята Исус Христос е бил само съвършен човек, а не същевременно и Бог. Исус Христос не е възкръснал в плът. Той е бил възкресен като духовно същество и оттогава вече няма дял в човешката природа. Исус Христос е архангел Михаил!

Свидетелите на Йехова също така отхвърлят божествеността на Светия Дух. Според тях това е някаква безлична сила, невидимата „действаща Божия мощ“.

В християнството учението за Триединството на Бога е една от най-основните доктрини. Абсолютно всички християнски църкви, течения и общества я изповядват независимо от различията си по други въпроси. Понятията Троица и Триединство не се срещат пряко в Библията, но цялостното библейско учение ясно и недвусмислено говори, че Бог е един и въпреки това се разкрива в три лица – Бог Отец, Бог Син и Свети Дух. Божествеността на Исус Христос е централното учение на християнството, без което

цялото християнство е немислимо. „Знаем още, че Божият Син е дошъл и ни е дал разум, за да познаваме истинния Бог: и ние сме в Истинния, сиреч в Сина Му, Исуса Христа. Това е истинският Бог и вечен живот“ (1. Йоан. 5:20). Евангелието от Йоан започва е думите: „В началото бе Словото; и Словото беше у Бога; и Словото бе Бог.“ Тези думи ясно и недвусмислено се отнасят за Христос. Светото Писание показва, че на земята Исус Христос е бил напълно Бог и напълно Човек (Исая 9:6; Йоан 1:1-3, 14; 1. Йоан. 4:2-3).

Също толкова основно и важно е и християнското учение за физическото възкресение на Христос, което Свидетелите на Йехова отричат (виж Йоан 2:19-22; Деян. 2:24-32; Лука 24:37-43; Йоан 20:27; Филип. 3:20-21; 1. Кор. 15:40-44 (20-23).

За всеки християнин твърдението, че Исус Христос е архангел Михаил, е направо смешно. Библията ясно казва, че Исус Христос е възвисен над всички ангели (Евр. 1:4-8).

Също така всички християнски църкви са единни за това, че Светият Дух е личност и е наравно с Бог Отец и Исус Христос. Той притежава разум, воля и чувства (1. Кор. 2:11; Ефес. 4:30) и е Заместникът на Христос на земята (Йоан. 14:16-18, 26).

По отношение на човека Свидетелите на Йехова твърдят, че с неговата физическа смърт изчезва всяко съзнание и от човека не остава духовна субстанция от какъвто и да било вид, която да продължава да живее. Мъртвите спят в земята без съзнание до възкресението.

Тук се касае за типичния начин на действие на много секти – изолиране на един или два стиха от техния контекст (в случая това е Еклисиаст 9:5, 10) и пълно игнориране на всички останали и на цялостното учение на Библията. По този въпрос Библията недвусмислено учи, че човешката душа е безсмъртна и че за човека има два възможни пътя след смъртта – да отиде при Бога или да бъде завинаги отделен от Него.

Свидетелите на Йехова разделят вярващите на две класи: класата на помазаните (144 000-те) и класата на овцете (всички останали членове на организацията). 144 000-те „подпечатани“ са единствените хора в цялата световна история, които със сигурност ще бъдат спасени, ще бъдат възкресени от Исус като духовни същества и ще владеят с Него на небето. Те знаят това, понеже

Божият Дух събужда и подхранва у тях надеждата за вечен живот. През 1931 г. броят на тези 144 000 избрани се е попълнил, като в момента са живи около 7000 от тях. Само те имат дял в небесната слава, само те са Божии деца, имат Светия Дух и за тях важат Божиите обещания и духовни благословения. Само те могат да участват в Господната трапеза, а останалите могат само да присъстват като зрители. Смята се, че това присъствие допринася за тяхното евентуално спасение.

Всички останали свидетели на Йехова, които не принадлежат към „помазаните", не могат да бъдат сигурни, че ще бъдат спасени. В предстоящата „Армагедонска битка" между „добрите" и „лошите" държави ще бъдат унищожени всички сили, които се противопоставят на Бога, включително и християнската църква. Единствените, които ще останат живи, са свидетелите на Йехова. Така те ще достигнат до хилядолетното царство и едва в края на тези хиляда години ще се разбере дали ще бъдат спасени, тоест ще получат вечен живот в рая на земята, или не.

Между другото, въпросната Армагедонска битка е била предсказана от Свидетелите на Йехова за 1975 г. и като подготовка за нея са били организирани масови предупредителни кампании.

И така, редовият свидетел на Йехова съзнателно се изключва от повечето духовни благословения, обещани в Библията. Той смята, че Христовата изкупителна жертва му дава само теоретичната възможност да придобие спасението си чрез вярност към организацията и усърдна мисионерска дейност.

Както знаем, пътят за спасение, който сочи християнството, е съвсем друг. Библията никъде не разделя вярващите на две категории – „помазани" и „овце". Тя обещава спасение въз основа на съвършеното спасително дело на Исус Христос на всеки вярващ, и по никакъв начин не свързва това спасение с Армагедонската битка или заслуги през хилядолетното царство. От Откр. 7:3-8 ясно се вижда че 144 000-те „подпечатани" са от еврейския народ – по 12 000 от всяко израелско племе.

Едно от най-драстичните учения на Свидетелите на Йехова или поне с най-сериозни социални последици е това за кръвопреливането. Въз основа на текстове като Левит 17:10 и Деян. 15:20, 29, в които се забранява яденето на месо с кръвта, Свидетелите на

Йехова категорично отказват кръвопреливане при каквито и да било обстоятелства. Това учение на Свидетелите на Йехова е коствало много човешки животи. В много страни членове на сектата са били съдени за убийство, защото са забранили преливане на кръв на близки и особено на деца при операция. Два от най-скорошните случаи, завършили фатално, са през лятото на 1993 година в градовете Линц и Кернтен в Австрия.

Това учение на Свидетелите на Йехова отново е типичен пример за откъсване на библейски цитати от техния контекст и изопачаването им. Старият Завет забранява на евреите да ядат кръв. В Новия Завет на християните се препоръчва „да се въздържат от кръв, удушено и удавено“ с явната цел да не скандализират повярвалите в Христос евреи, с които са съжителствали в църквата. Недвусмислено библейско учение е, че християнинът е длъжен да пази, а не да разрушава както чуждия, така и собствения си живот.

Защо името „Свидетели на Йехова“?

Организацията приема своето име на международна конференция в Охайо през 1931 г. въз основа на цитата от Исая 43:10 „Вие сте Мои свидетели, казва Господ“. Свидетелите на Йехова фанатично твърдят, че Йехова е единственото име, под което трябва да се почита Бог.

Собственото име на Бога, открито в Стария Завет, е записано в оригиналните ръкописи на Библията с четирите букви ЙХВХ. Тъй като тези текстове са били писани без гласните, правилното произнасяне на това име с времето се е загубило. За най-вероятна форма се смята Яхве, но това не е положително установено. Със сигурност обаче то не се е произнасяло като Йехова.

Нещо повече – в Новия Завет това име не се среща на нито едно място и съвършено ясно се казва, че името Исус Христос е това, под което Бог се изявява на хората в сегашното време (Деян. 4:12). Християните са призовани да бъдат свидетели на Исус Христос, а не на Йехова (Лука 24:48).

За да подкрепят своята теза, Свидетелите на Йехова издават

фалшифициран превод на Библията (преводът „Нов свят“), в който, наред с много други промени, на 238 места думата Господ е заменена с Йехова.

Как се става свидетел на Йехова

За редовите свидетели на Йехова печеленето на нови членове на организацията е изключително важно, тъй като от това пряко зависят техните изгледи за спасение. Поради това те са изключително активни в мисионерската дейност. Пътят, по който те се опитват да вкарат човек в своето учение, общо взето, е следният:

• **Посещение:** На кандидата се обещават щастие, радост и свобода в един земен рай. Ако се интересува, следва:

• **Посещение** с една къса проповед за Армагедон и обръщане на внимание, че само в организацията на Свидетелите на Йехова човек има евентуално възможността за спасение.

• **Домашен час** за изучаване на Библията (превод Нов Свят). Тук се представят основните учения на организацията.

• **Общо обучение в групи** – задълбочаване на познанията.

• **Покана за „Царската зала“** (така се наричат църквите на Свидетелите на Йехова): Тук на кандидата се казва, че вече не е навън, но все още е „чужденец отсам вратата“. Оттук нататък неговото спасение зависи от това дали той ще остане в тясна връзка с организацията и ще мисли и действа според нейните изисквания.

• **Сбирки за служение:** Мисионерско обучение.

• **Придружаване** на един изпробван и верен свидетел при мисионерска работа – посещения на домове, продажба на литература.

• **Занимания.** За да няма човек време да размисли, той бива непрекъснато занимаван е курсове, семинари, четива и разговори.

• **Кръщение.** То е обричане на пълно и сляпо подчинение на Йехова и организацията. Кръстените членове биват определени за проповедническа служба.

• **Следва** по-нататъшно обучение за проповядване, библейски курсове, курсове „Сражева кула“ и т. н.

Колко трудно е да излезе човек от тази спирала!

Обединителната църква на Сан Мюнг Муун

История

Основател на Обединителната църква е кореецът **Сан Мюнг Муун** (род. 1920 г.). Той произхожда от презвитерианско семейство. Още от съвсем ранна възраст показва дълбок интерес към свръхестественото. Казва, че на шестнайсет години е преживял първата си свръхестествена опитност: докато се молел на Великден 1936 г., видял Исус Христос, който му бил открил, че „е определен за едно велико служение, в което Исус Христос щял да работи заедно с него".

В края на Втората световна война Муун се присъединява към едно крайно петдесятно движение в Пйонг Янг, което особено силно насърчава личните мистични откровения, а така също проповядва и близкото появяване на нов месия, който щял да бъде кореец.

През 1945 г. Муун има ново спиритистко преживяване, описано в книгата му **„Божественият принцип"**. Там той твърди, че „се е борил сам с хиляди сатанински сили както в духовния, така и във физическия свят и накрая е победил всички". От този момент нататък, според неговите собствени думи той е станал „абсолютният победител на небето и земята... Господарят на творението... на когото се е поклонил целият духовен свят".

През 1954 г. Муун основава своя църква в Сеул, която нарича **Асоциация на Светия Дух за обединение на световното християнство.**

Изглежда, че Муун е бил женен четири пъти. През 1960 г. той се оженва за настоящата си съпруга Хак Я Хан и нарича този свой

брак „сватбата на агнето“. Впоследствие той обявява осемте си деца от него за безгрешни, тъй като това били децата на Месията. В Корея преподобният Муун става процъфтяващ бизнесмен и натрупва значително богатство от търговия с фармацевтични продукти, чай, оръжие и др.

През 1957 г. излиза първата публикация на „Божественият принцип“, която е наречена „ключ към Писанията“. В нея Муун излага своето учение. Според него Бог му се е явил през януари 1972 г. и му е казал да подготви Америка за второто идване на Месията. Последващите му действия в Щатите в средата на седемдесетте години са изключително успешни. Освен че спечелва много хора за своята религия, той се среща и с президентите Айзенхауер и Никсън и се обявява в подкрепа на Никсън по време на скандала Уотъргейт.

През 1975 г. дейността на движението се разраства с изпращането на мисионери в деветдесет и пет страни. Казва се, че по това време то наброява три милиона членове от най-малко 120 страни, но според други данни тази цифра е силно преувеличена и едва ли надвишава 10 000.

През май 1982 г. преп. Сан Мюнг Муун е обвинен в САЩ за неизплащане на данъци за периода от 1973 до 1975 г. за сумата от 1 500 000 щатски долара, които са в банкова сметка на негово име. Той е осъден на осемнайсет месеца затвор и глоба от 25 000 долара.

Вярвания

Според учението на Муун, изложено в книгата „Божественият принцип“, Бог е невидима същност, от която е създадено всичко съществуващо. Тази невидима същност има двойствени качества, например дух и енергия, мъжко и женско. От своята енергия Бог проектира или излъчва физическото творение, като наличието на мъжкото и женското у него се е изявило първоначално в сътворението на Адам и Ева. Те били поставени в Едемската градина, за да се развият напълно и да достигнат съвършенство. В това идеално състояние те можели да се оженят, да образуват трие-

динство с Бога и така да създават безгрешни деца и да построят рая на земята. Всичко това щяло да стане според Божията воля, ако само можели да изчакат времето, което Бог бил определил. Но Божиите намерения били осуетени, когато Ева извършила непозволен полов акт с първия ангел на Бога – Луцифер, който бил поставен за техен настойник в Едемската градина. Това довело до духовното грехопадение на човека. Дотогава и самият Луцифер бил съвършен и това всъщност бил моментът, в който той паднал в грях и се превърнал в Сатана. Така че грехът бил най-напред и най-вече сексуално действие! След извършването на този забранен полов акт с Луцифер Ева била вече опетнена. Тогава тя се опитала да възвърне старото си положение при Бога, като извършила същото и с Адам. И понеже Адам бил все още духовно незрял, това действие станало причина за физическото падение на човечеството. Ева, а след нея и Адам, възприели греховността на Луцифер, така да се каже „по полов път". Оттам нататък и всички деца, които се раждат, са грешни и несъвършени.

Според теологията на Обединителната църква, за да се спаси човечеството от греха и да се възстанови първоначалният замисъл на Бога, трябва да дойде Месия, или „втори Адам", който да бъде съвършен, да си намери съвършена съпруга, да има съвършени деца и по този начин да стане родоначалник на едно съвършено човечество, което лека-полека ще асимилира останалото. Именно това трябвало да бъде Исус от Назарет. Муун отрича, че Исус е бил Божият Син. Той Го смята за усъвършенстван човек, който просто не е имал първородния грях. (Как точно е станало така, че да се роди човек без първороден грях не се обяснява.) Следователно Божията воля за Исус не е била Той да умира, а да се ожени за съвършена жена (без да се казва откъде точно ще се вземе тя) и да създаде съвършени деца!

За съжаление тази мисия се провалила, основно по вина на Йоан Кръстител. Той е трябвало да възвести идването на Месия и да подготви еврейския народ да Го приеме. Но тъй като и самият Йоан не повярвал в Божията цел и в решителния момент бил хвърлен в затвора, където и умрял, той не успял да изпълни задачата си. Оттам нататък целият план за спасение се обърнал. Противно на Божията воля Исус бил разпънат на кръст, преди да

може да създаде съвършено семейство. Предусещайки провала на Своята мисия, самият Исусе пророкувал, че трябва да дойде втори път (респ. да дойде втори Месия).

„Исус не успя да срещне своята съвършена другарка и да установи Божието царство на земята. Исус беше възкресен като духовен човек. Заради неговия живот Бог може да претендира за душите на хората в духовно отношение, но Той не може да претендира – на базата на делото на Христос – и за физическото освобождение на хората… Нашите човешки тела са все още обект на първородния грях, който влиза в нас в момента, в който ние биваме създадени чрез половото сливане на нашите родители. Затова трябваше да дойде друг Месия – „Господарят на Второто пришествие“, за да завърши цялостната цел на Бога за творението и да освободи физически човечеството“ (Муун).

Без съмнение този „Господар на Второто пришествие“ е самият Муун. Той и неговата съпруга Хак Я Хан се обявяват – за „Истинските Родители“ на човечеството. „Физическото спасение“ още не било постигнато, а това можело да стане, като се атакува злото там, където то е започнало – в сексуалната област. Преподобният Сан Мюнг Муун е бил ръководител на огромен брой сватбени церемонии, при които стотици и хиляди негови последователи са били бракосъчетани едновременно. Смята се, че всяко такова бракосъчетание ги освобождава от първородния грях и води до раждането на безгрешни деца. Голяма част от тези брачни двойки се съчетават по следния начин: неженените членове на движението изпращат снимките си на Татко Муун и по тях той определя кой за кого да се ожени. В миналото е било честа практика преподобният Муун да прекарва първата брачна нощ с младоженката, която по този начин била очиствана от първородния грях и впоследствие очиствала и своя съпруг.

От християнска гледна точка това е едно крайно извратено учение. Последователите на Муун твърдят, че се опират на Библията, и дори се наричат християни, но това няма нищо общо с действителността. Самият Муун открито заявява, че ползва Библията единствено за камуфлаж: „Докато не завършим мисията си в християнската църква, ние трябва да цитираме Библията и да я използваме, за да обясняваме. След като получим наследството

на християните, ще бъдем свободни да поучаваме без Библията“ („Говори Учителят“, март–април 1965 г.).

Тъй като цялото учение на Муун е толкова абсурдно, едва ли си заслужава да се занимаваме подробно с неговото оборване от библейска гледна точка. Може би е добре обаче да разгледаме накратко въпроса за първородния грях. тъй като сред доста хора се шири мнението или поне неясното усещане, че той действително е свързан с някакво сексуално действие. Това схващане няма никаква основа в Библията. Тя описва сътворението на света и човека в първите глави на книгата Битие. „И Бог създаде човека по Своя образ: по Божия образ го създаде: мъж и жена ги създаде. И Бог ги благослови. И рече им Бог: Плодете се и се размножавайте, напълнете земята и обладайте я, и владейте над морските риби, над въздушните птици и над всяко живо същество, което се движи по земята“ (Бит. 1:27-28). „И Господ Бог създаде жената от реброто, което взе от човека, и я приведе при човека. А човекът каза: Тази вече е кост от костите ми и плът от плътта ми; тя ще се нарече Жена, защото от Мъжа беше взета. Затова ще остави човек баща си и майка си и ще се привърже към жена си и те ще бъдат една плът“ (Бит. 2:22-24). Всичко това е казано още преди грехопадението на човека и описва неговото съвършено състояние. Тук не става дума за никакъв период на съзряване, нито пък за забрана за сексуално общуване между мъжа и жената. В третата глава на книгата Битие се описва грехопадението. То се състои в това, че човекът яде от плода на „дървото за познаване на доброто и злото“. Бог е предупредил човека, че това ще доведе до неговата смърт, но му е дал възможността да го извърши, ако пожелае. Така човекът е можел да избира дали да живее в подчинение на Бога, в мир и любов с Него, или да се отдели от Своя Творец и да тръгне по своя собствен път на бунт и непокорство. Именно неподчинението на Божия закон Библията определя като грях (1. Йоан. 3:4). Така нареченият „първороден грях“ означава, че всички хора след Адам са грешни по природа. Никое дете няма нужда да бъде учено да върши зло – то го върши естествено, но затова пък са нужни огромни усилия, за да бъде научено да върши добро. Хората са противници на Бога дори вече не по свое собствено решение, а поради факта, че са се родили „във враже-

ския лагер“. Но всеки човек може да вземе съзнателното решение да се примири с Бога, да получи прошка от Него и да заживее в мир и любов със своя Баща.

Как се става член на сектата

Изумително е как при цялата явна абсурдност на учението си Муун може да печели последователи. Това се обяснява главно с методите за промяна на съзнанието, които сектата използва. На новите членове никога не се представя цялото учение в пълния му вид. Един бивш член на движението казва: „Ако ми бяха дали екземпляр от „Божественият принцип“, преди да постъпя в групата, щях да го прегледам набързо и да го изхвърля в тоалетната. Толкова погрешна е тази идеология! Но моето възприятие на света и живота вече беше значително променено. По това време аз вече не можех да мисля обективно и бях напълно възприел начина на мислене на култа“ (Стийв Кемперман, Дипломна работа, април 1978 г.).

В началото кандидатът (обикновено младежи до 20 години, често отделени от семействата си поради следване в друг град) бива привличан с високоблагородни идеи, като например изграждането на едно ново, хуманно общество на мир и хармония, обединяването на всички народи и религии под една обща верска идея, грижа за социално слаби, наркомани и пр. Групата не се представя като религиозна общност, а като някаква обществена и социална организация под най-различни имена. Някои от тези имена са: Асоциация за изследване на принципи, Асоциация на доброволците в България, Международна асоциация за обединение на науката и религията, Международна културна фондация, Международна религиозна фондация, Международна федерация за световен мир и обединение, Съвет за общи изследвания и образование, Нова асоциация за екуменически изследвания, Събор на световните религии, Обединителна семинария, Религиозна младежка служба и много други. (Във Великобритания сектата съществува дори и под името „Малките ангелчета“ – корейски фолклорен ансамбъл!)

Понякога (особено в България) се спират хора на улиците, като им се дава листче със следния текст:

Замисляли ли сте се някога върху следните въпроси?

1. Каква е била Божията цел при сътворението на света и вселената?
2. Има ли свят след смъртта? Съществува ли наистина духовен свят?
3. Защо човекът търси щастие, но не знае пътя, по който да го постигне? Защо човекът търси Бога и все пак върши грях?
4. Ако Бог съществува, защо човекът живее в такъв окаян свят? Каква е точната причина за злото и произхода на греха?
5. Ако Бог е всемогъщ и добър, защо е позволил този свят на зло да съществува хиляди години?
6. Каква е истинската цел на Бога, с която е изпратил Исус на земята? Разпъването Му на кръст Божията воля ли беше или човешки провал?
   Каква степен на спасение се постига чрез кръста?
7. Защо съществуват толкова много деноминации и разделения в християнството? Това ли е било намерението на Исус?
8. Как можем да открием дълбокия смисъл на библейските истории, притчи и символи, за да разберем Божието провидение за човека?
9. Съществува ли идеология, която може да надмине и победи разпространяващата се идеология на комунизма? Ако да, коя е тя?
10. Какво е истинското значение на времената, които се наричат „последните дни“? Дали стоим на прага на апокалипсис или сме пред прехода към един нов свят?
11. Възможно ли е да се постигне свят на единство и хармония и ако да – как?

Кандидатът се кани на няколко лекции, семинари или други сбирки. Там той бива обграждан от активното внимание и любов на членовете на групата. Това е метод, който се прилага съвсем съзнателно и се нарича „бомбардиране с любов“. Ако кандидатът се

съгласи да участва в няколкодневен учебен лагер извън града или дори в чужбина, той бива подлаган на изтънчена психическа обработка, която се състои в пълно лишаване от свободно време, създаване на специално еуфорично настроение, постоянни лекции и дискусии, поднасяне на огромни количества добре подбрана информация, която не може да бъде осмислена за кратко време и пр. Целта е в края на семинара кандидатът да е толкова възхитен от общността, в която е попаднал, че да пожелае сам да се пресели в комуната. След това психическата обработка продължава, като се стига до такива методи като например лишаване от сън, систематично приемане на храна с много ниско белтъчно съдържание, което повишава нивото на кръвната захар и води до помрачаване на съзнанието, и други подобни техники, разработени и прилагани от китайските комунисти по време на войната в Корея. Характерен белег за успеха на тези техники са постоянната вяла усмивка и стъклениятпоглед. На членовете на движението постоянно се внушава комплекс за вина и чувството на кошмарен страх от външния свят. Те буквално стават неспособни да живеят извън сектата. Основното им занимание е по цял ден да събират пари за Татко Муун, което може да става по най-различни начини, но най-често чрез продаване на дребни сувенири, цветя или бонбони „с благотворителна цел“ или пък чрез директно просене. В България те разпространяват характерни лазерни графики на метално фолио.

Всичко това се отнася до редовите членове на движението. В него обаче съществува и една висша прослойка, която не се занимава със събиране на средства и се състои от напълно нормални, здрави възрастни хора. Те обикновено са от издигнатите кръгове на обществото и политиката и членуват в организацията заради финансови и други облаги. Сектата на Муун вече изгражда международна мрежа от влиятелни в политическо и най-вече финансово отношение членове. Самият Муун има контакти с най-висшите кръгове на Запад. Той не крие своя стремеж за световно господство: „Бог живее в мен и аз съм негова инкарнация. Целият свят е в моята ръка. Аз ще завоювам и подчиня света“ (преп. Сан Мюнг Муун).

Всичко това определя сектата на Муун като една от най-зло-

вещите и опасни мафиотски организации. Тя се разпространява и в България, като не подбира средствата за постигане на своите цели.

„Пазете се да не ви подмами някой. Защото мнозина ще дойдат в Мое име и ще кажат: Аз съм Христос; и ще подмамят мнозина. Тогава ако ви каже някой: Ето, тук е Христос!, или: Ето, там е! – не вярвайте. Защото ще се появят лъжехристи и лъжепророци, които ще покажат знамения и чудеса, за да подмамят, ако е възможно, и избраните. А вие внимавайте.“ (Марк 13:5-6, 21-23).

Децата на Бога (Семейството на любовта/ Семейството)

Повечето от вас са виждали и познават характерните шарени листовки със сладникави картинки и ситен текст на гърба, които усмихнати младежи, почти деца, раздават масово по улиците и по градския транспорт. На пръв поглед в тези брошурки, особено в първите от поредицата, няма нищо опасно, текстът им е изпълнен с библейски цитати, не се проповядва нищо антисоциално. Едва в по-нататъшните листовки от поредицата се появяват странни учения и тълкувания на библейски цитати, а самите картинки стават все по-дръзки. И въпреки това само от тези листовки едва ли някой би подозрял, че става дума за една от най-коварните и опасни световни секти, навлизащи много широко в българското общество през последните 3 години.

Едва ли има религиозна група, към която отношението на обществото да се е променило така драстично. Когато се появяват за първи път в началото на 70-те години в Америка, пресата, обществеността и църковните ръководители ги приветстват като част от популярното тогава „Движение Исус“ и ги посрещат с отворени обятия. Днес „Децата на Бога“, „Семейството на любовта“ или както напоследък се наричат „Семейството“, са едно от най-остро критикуваните движения. В много страни се водят съдебни процеси срещу тях. Никоя християнска общност не желае да има нищо общо с тях.

Тази промяна в отношението на обществото се дължи до голяма степен на факта, че все повече и повече информация за това движение става известна. Децата на Бога могат да послужат като пример и предупреждение към обществеността за опасността от прекалено бързо приемане и одобрение на неизвестни религиозни групировки.

История

Основател и ръководител на култа е **Дейвид Бранд Бърг** (род. 1919 г.) в Оуклънд, Калифорния. Той произхожда от християнско семейство и около една година работи като пастор на баптистка църква в Аризона. Той бил принуден да напусне църквата, тъй като тя не била доволна от неговата работа. Оттам Бърг развива силна омраза към традиционните християнски църкви и започва да получава „откровения от Бога“ за това, че е избран за особено служение – характерно за всички основатели на култове.

През 1968 г. той се установява за кратко време в Харингтън Бийч, Калифорния, и там открива кафе-бар по модела на Движението Исус – масово християнско движение, обединяващо главно млади хора, бивши наркомани, които поради социалния си произход и спонтанния начин, по който са повярвали, не могат да се приобщят към никоя от традиционните християнски църкви. В това движение се развива определен „революционен дух“ и самочувствието, че те са единствените християни, които правилно разбират Библията.

Изглежда, че там Бърг е ходил заедно с жена си и четирите си деца да „свидетелства“ по улиците и плажовете и около него се събира група, която се нарича **„Тийнейджъри за Христа“**. Той насърчава новообърнатите млади хора да напуснат своите семейства и работа и да се отделят от обществото, като лека-полека подчинява групата абсолютно под своя власт. По това време Бърг получава пророчество, според което Бог ще накаже Калифорния с огромно земетресение, при което тя ще изчезне в Тихия океан. За да се спасят от това бедствие, групата последователи начело с Бърг напускат Калифорния и тръгват да се скитат из Америка като „древния Израил в пустинята“. Тогава те възприемат и името **„Децата на Бога“**, а Бърг се обявява за **„Мойсей Давид“**. Новоповярвалите също се преименуват и приемат библейски имена. Движението се разделя на малки групи от по десетина души и се създава желязна йерархия. Членовете се наричат овце, които се ръководят от пастири, областни пастири, епископи, архиепископи, министри. Абсолютният връх на тази йерархия е самият Мойсей Давид, наричан **Отец Давид** (или съкратено – Мо). От

1972 г. той живее в нелегалност някъде в Европа, а движението продължава да се развива. Понастоящем то е активно в над 80 страни в света и действа главно под името **„Семейството“**.

„Писмата на Мо“

Както всички водачи на култове, Бърг претендира, че е особен пророк на Бога, който единствено може да тълкува Библията, както и да получава нови откровения от Бога. Той записва учението си в своите прочути **„Писма на Мо“**, които претендират за боговдъхновеност и абсолютен авторитет. Те се наричат „заповедите, които идват свише от Господа чрез Мо“. Тези писма не могат да бъдат обяснявани, тълкувани, а още по-малко подлагани на анализ или критика.

Писмата на Мо са разделени на отделни класи с различна сфера на разпространение. Част от писмата са предназначени за всеобщо разпространение и могат да се четат от всички. Някои писма могат да се четат само от членове на движението и избрани приятели, други – само от по-напреднали ученици, но не и от новообърнатите. Има писма, които са предназначени за ръководителите с цел да бъдат четени на останалите последователи, а други могат да бъдат ползвани единствено от ръководителите.

Писмата на Мо, особено тези, които са предназначени за ръководителите на движението, са доста посредствени като стил и разкриват извратена сексуална фантазия. Те съдържат подробни порнографски описания.

Всеки от новообърнатите трябва да премине тримесечен „Курс за четене и изучаване на писмата на Мо“, който обхваща 144 писма и е разделен на следните области:

1. Въведение в революцията и нашите основни учения.
2. Твоят духовен живот и пътят ти с Бога.
3. Защо ние трябва да напуснем света?
4. Нашата цел – завладяването на света.
5. Светът днес – политика и икономика.
6. Нашият пастир – Мойсей Давид.

7. Духовният свят.
8. Любов и секс.

Вярвания

Движението няма ясна теология, липсва систематично изложение на възгледите им за Бога.

Децата на Бога много често се представят като „основатели и предводители на революцията за Исус“. Това всъщност е и основното учение на култа. Те предупреждават света, че последното време е наближило и прогнилият и порочен свят, наречен „системата“, ще бъде разрушен чрез „революция“. За тях Исус Христос е „най- великият революционер“, а Неговите апостоли са „Неговите дванадесет брадати бойци“. Голяма част от писмата на Мо разглеждат въпроса за революцията, в името на която членовете на движението трябва да се откажат от всичко, да се отделят от „системата“ и да воюват против нея. За тази революция не важат и законите на държавата: „Това е една тотална, съвършена, абсолютна революция! – Смяна на посоката! Тръгване в точно обратната посока – срещу течението – дори и срещу така наречените закони на хората, проклетите закони на тяхната система, които се опитват да попречат на това.“

Така последователите на Децата на Бога биват обучавани да не зачитат съдебни решения, наредби и постановления.

Идеята за революция е напълно чужда на християнското учение. Библията казва, че всяка власт е от Бога, и учи християнина да зачита светската власт и да ѝ се подчинява: „Всеки човек да се покорява на властите, които са над него; защото няма власт, която да не е от Бога и колкото власти има, те са отредени от Бога“ (Рим. 13:1).

Целта на Бърг е да установи една общност под свое господство като „цар“ и „пророк“.

За тази цел на членовете на движението постоянно се внушава, че всичко извън групата е греховно, сатанинско, лицемерно, антихристиянско. Те са единствените истински християни, а целият свят, начело с Църквата, си е поставил за цел да ги унищожи.

Мотивът за „преследване на верните“ се развива до такава степен, че се превръща в основно средство за фанатизиране на последователите и води до все по-голямата им изолация. Те живеят в комуни, като още от самото начало биват насърчавани да напуснат семействата си и да прекъснат всякакви връзки с тях, за да могат да „се отделят“ като истински войни на „великата революция“. В полза на това се привеждат изолирани и превратно тълкувани цитати от Библията (напр. Мат. 10:34-37), като напълно се игнорира цялостното християнско учение, което повелява да се почитат родителите и казва, че който не се грижи за домашните си, е по-лош и от невярващ (1. Тим. 5:8).

Подобно на много други култове и Децата на Бога определят времето на Второто пришествие – 1993 г. Тогава Бог е трябвало да накаже нечестивото общество, а всички „революционери за Христа“ да участват в битката срещу антихриста, в която да бъдат окончателно изтребени и всички членове на традиционните християнски църкви. Впрочем Бърг предсказва катастрофално разрушение на Америка още за 1974 г., свързано с преминаването на кометата Кохутек. Както всички знаем, нито едно от тези пророчества не се е сбъднало.

Може би най-характерни за движението са неговите възгледи за любовта и секса.

Децата на Бога открито признават, че за тях сексуалните отношения извън брака са напълно допустими. Те обосновават това със „Закона на любовта“, като се позовават на стиха: „Целият закон се изпълнява в една дума, сиреч в тая: Да обичаш ближния си като себе си“ (Гал. 5:14). Тук те явно поставят знак на равенство между любов и секс, което, естествено, няма нищо общо с библейското понятие за любов. Те също така спекулират с това, че „Христос ни е изкупил от проклятието на закона“ (Гал. 3:13), като тълкуват този стих в смисъл, че за християните вече не важат моралните закони, постановени от Бога. Всеки средно грамотен човек обаче знае, че Исус Христос не само не отменя моралните закони, но и ги засилва: „Чули сте, че е било казано: Не прелюбодействай. Но Аз ви казвам, че всеки, който гледа жена, за да я пожелае, вече е прелюбодействал с нея в сърцето си“ (Мат. 5:27-28).

Децата на Бога обвиняват традиционните християни, че те

смятат секса по принцип за зло и за грях. Библията ясно учи, че сексът е бил замислен от Бога като естествено отношение между мъжа и жената, за което са поставени определени граници, както и за всичко останало. Абсолютно всички християнски църкви са единни по този въпрос. Библейското учение за брака е недвусмислено – бракът е единствената рамка, в която са разрешени сексуални отношения между двама души. Прелюбодейството (не сексът по принцип!) винаги е било и продължава да бъде един от най-тежките грехове. „Не се лъжете. Нито блудниците, нито прелюбодейците, нито хомосексуалистите... няма да наследят Божието царство“ (1. Кор. 6:9).

Но ученията на Мойсей Давид стигат още по-надалеч. Той твърди, че тъй като „Бог е любов“, а Исус Христос е въплъщението на Божията любов към човечеството, неговите последователи можели да показват на хората Божията любов, като дори откликнат на техните сексуални потребности. Излишно е да се споменава, че към това „висше жертвоготовно служение“ са били подтиквани главно младите последователи на движението. То се развива в специален метод за печелене на души под названието „Лов с любов“ (Flirty Fishing). Това е чисто и просто религиозна проституция. Децата на Бога казват, че напоследък, основно поради лошата реакция на обществото и поради разпространението на СПИН (!), тази практика била преустановена и сексуалните контакти на членовете на движението били ограничени само в рамките на техните комуни. Те обаче продължават да не виждат нищо лошо в нея.

Децата на Бога официално твърдят, че зачитат и защитават брака като институция, но Писмата на Мо говорят точно обратното: „Бог е разрушавал браковете на почти всички наши висши ръководители по едно или друго време, с едно или две изключения, в които партньорите и без това са разделени. Сам свидетелствам, че това е принесло, разбира се, много добри плодове, откакто започна, и също то има добър ефект върху децата. Разделянето на семейството нещо ново ли е за Бог! Ами че Бог непрекъснато ги разрушава – малките частни семейства. Ако не се отречете от своя съпруг или съпруга за Господа по едно или друго време, значи не сте се отрекли от всичко...“ Християнската църква вина-

ги е считала брака за постановена от Бога институция и едно от най-важните изисквания за служителя в църквата е „да бъде мъж на една жена“ (1. Тим. 3:2).

Тази страна от движението Децата на Бога се крие старателно от погледа на новите последователи. Отначало човек, който не е много добре запознат с Библията и с християнството, няма да забележи нищо подозрително. Едва след като е станал член на движението, свикнал е малко или много безмозъчно да изпълнява указанията на ръководителите и безкритично да приема всичко, което произхожда от „Отец Дейвид“, той бива постепенно въвеждан в сексуалния живот на комуната. Именно затова тази секта е особено опасна. Много е лесно да се завърти главата на една 15-16-годишна ученичка с приказки за „Любовта“.

Трябва също така да се спомене, че на Децата на Бога не е чужд и спиритизмът. Голяма част от Писмата на Мо описват как някакви духове говорят чрез него. Главният от тях е духът на циганския крал Абрахим, който бил духовен водач на Мойсей Давид.

Библията строго забранява подобни контакти и обявява окултизма и спиритизма за едни от най-тежките грехове.

„Да не се намира между вас никой магьосник, астролог, гадател или омаятел, никой баяч, запитвач на зли духове, врач или запитвач на мъртвите. Защото всеки, който прави тия дела, е омразен на Господа и поради тия мерзости Господ, твоят Бог, изгонва тия народи от пред тебе...“ (Второзак. 18:10-12).

Както много други секти, Децата на Бога промиват съзнанието на новите си последователи. За тази цел те използват стандартните методи, като отделяне от семейството, живот в комуни, задължително изучаване на Писмата на Мо, лишаване от всякакво свободно време и личен живот. Последователите са задължени да печелят пари, като лъжата, измамата и дори кражбата не се изключват като методи.

Децата на Бога са изключително агресивни при защитаване на собствената си организация, имат силен мисионерски дух и са способни на всичко.

Изключително важно е българският гражданин и особено неговите деца да бъдат наясно с подмолните методи на действие и пагубните учения на тази секта.

Международно Общество за Кришна съзнание

История

Основател на Международното Общество за Кришна-съзнание е бившият търговски служител **Абхай Чаран Де** (1896–1977), когото неговите привърженици почитат като **„Негова Божествена милост А. Ц. Бхактиведанта Свами Прабхупада“**. През 1922 г. Абхай Чаран Де срещнал своя духовен учител Шри Шримад Бхактисидханта Сарасфати Госвами, който още при първата им среща му поръчал да разпространява Кришна съзнанието в западния свят. През 1931 г. Абхай Чаран е бил официално посветен от този учител. След смъртта на своя гуру през 1936 г. той издава списанието „Назад към Божеството“. През 1950 г. той решава да напусне ръководната си длъжност, жена си и децата си и да се посвети изцяло на религиозна работа. Петнадесет години по-късно, през 1965 г., в изпълнение на поръчението на своя гуру той напуска Индия и се озовава сам в Ню Йорк със сафранената си роба, един куфар и седем долара, за да внесе Кришна съзнанието в един свят, който познавал само безличието и празнотата. Там той бързо започва да печели последователи, особено сред разочарованите и пристрастени към алкохол и наркотици млади хора. Само за няколко седмици се основава Международното Общество за Кришна съзнание (ISKCON). През 1966 г. биват открити първите храмове в Ню Йорк и Сан Франциско, а през 1967 г. – в Монреал и Бостън. Движението бързо се разпространява в Америка, а от 1968 г. – и в Европа. За своите привърженици Прапхупада е „истинският гуру“.

След смъртта си през 1977 г. Прабхупада оставя един истински концерн с огромна издателска дейност, ферми, търговски дружества и други институции. Оттогава обществото се ръководи от международна група от дванадесет души, а главната му квартира се намира в Маипур, Западен Бенгал. Като членска маса движението остава малобройно.

Вярвания

Международното Общество за Кришна съзнание, или както е по-известно, движението **Харе Кришна**, е типично хиндуистко движение. То почита като върховен бог **Кришна**, който е личност, живее на една отдалечена планета на небето и там е недостъпен. Тъй като е напълно божествен, той не може да разбира хората и нито ги обича, нито ги мрази. Той е отвъд злото и доброто. Титлата, с която сам той се нарича, е „Господарят на демоните".

Светът е **„мая"**, т. е. илюзия, включително и човешкото тяло. Доброто и злото са илюзия. Основният проблем на човека се състои в това, че той е забравил Кришна и е потънал във временното. Следователно пътят за спасение на човечеството е възвръщането на всеки човек към Кришна съзнанието. Това става, когато човек мисли за Кришна, пее за Кришна, живее за Кришна, яде за Кришна, говори за Кришна, надява се на Кришна и пребъдва в Кришна. Всеки последовател носи броеница със 108 зърна. На всяко от тези зърна трябва да се пее т. нар. **махамантра** – велика мантра:

Харе Кришна, Харе Кришна,
Криа Кришна, Харе Харе,
Харе Рама, Харе Рама,
Рама Рама, Харе Харе.

Тази махамантра трябва да се пее 1728 пъти на ден. Когато човек пее по този начин божественото име, той пречиства съзнанието си, освобождава се от страха и болката и достига до екстаза на „трансцеденталната любов".

Последователите на движението живеят в храмове на Кришна и водят строго аскетичен живот. Има четири неща, от които те задължително трябва да се откажат. Това са 1) консумацията на месо, риба и яйца, 2) приемането на упойващи вещества от какъвто и да било вид (включително чай, кафе, никотин и пр.), 3) неразрешени сексуални контакти и 4) хазарт (включително и спортни състезания и каквито и да било игри).

Освен това има и редица други ограничения и правила. Могат да се ядат единствено храни, които са били пожертвани на Кришна. Ежедневието в храмовете е следното. Става се в 3 часа сутринта.

До закуската в 7.30 се пее махамантрата, чете се **Бхагават Гита** – свещената книга на движението – и се почиства храмът. След закуската се излиза на улицата, където се продава литература, пее се и се разпространява познанието за Кришна.

По този начин богопосветеният човек непрекъснато се занимава с духовни активности и пречиства своето съществуване, като постепенно развива чиста любов към Бога. Това води до състоянието на „трансцедентално щастие“, което се проявява в осем признака:

1) безмълвно оставане на място, 2) внезапно изпотяване, 3) настръхване на космите на тялото, 4) пресекване на гласа, 5) треперене, 6) изпадане в безсъзнание, 7) екстазен плач и 8) транс.

Всеки последовател на Кришна попада под пълното подчинение на ръководителите на движението. Той прекъсва всякакво образование, отрича се напълно от предишния си живот и настройва цялото си съществуване според доктрините и правилата на Обществото за Кришна съзнание. Голяма част от членовете на обществото вече не могат да съществуват извън него. По отношение на психическите увреждания, които нанася, това движение е сравнимо със сектата на Муун. Методите за печелене на пари също така са в голямата си част съмнителни. Обществото за Кришна съзнание е било разследвано и съдено за незаконно притежаване на оръжие, измама и други криминални действия. То реагира остро на всякакви опити за критика, като нарича тези, които не са съгласни с него, „абсолютни луди и ръководени от демони, дори същински демони“.

Докато Обществото за Кришна съзнание не търпи критика спрямо себе си или практиките си, то от своя страна не е пестеливо на критика спрямо опонентите си. Тази критика не се спира и пред науката. Кацането на Луната от американски астронавти се определя като случай на „масово промиване на мозъци“. Според движението Луната изобщо не би могла да бъде достигната, тъй като Ведите твърдели, че тя се намира на 800 000 мили по-далече от Слънцето.

Трансцедентална медитация

Това е едно движение, което много масово се разпространява на Запад, а от известно време и в България. Трансцеденталната медитация (ТМ) се практикува от повече от два милиона и половина души по света. Може да се срещне под следните имена: Международно общество за медитация, Наука за творческия интелект, фондация за науката за творческия интелект, Движение за духовно обновление, Международна студентска организация за медитация, Световен планов център, Световно управление във века на просветлението, Сидхи (Сидха) програма.

Основател на това движение е **Махеш Прасад Варма**, наречен **Махариши Махеш Йоги**. Той е роден в Северна Индия през 1918 г. Завършил е физика и известно време е работил в завод. Изучава йога и през 1947 г. отива в Хималаите да се учи и да медитира със своя гуру Свами Брахманандра Сарасвати **(Гуру Дев)**. Там той престоява в продължение на 13 години. Преди смъртта си гуру Дев казва на своя ученик да развие форма на медитация, която всеки може да прилага. Махариши прави това, но в родната му Индия почти никой не му обръща внимание. Успехът идва, когато той отива в Англия, и особено след като „Бийтълс“ и „Ролинг Стоунс“ се запалват по неговото учение. Вследствие на това популярността му рязко нараства и все повече и повече хора започват да се занимават с медитация.

Методът, наречен **Трансцедентална медитация**, се представя на масовата публика като чисто научен и лишен от всякаква религиозна основа. За целта се провеждат всевъзможни псевдонаучни експерименти, които „доказват“ ползата от медитацията например за намаляване на стреса, за развиване на физическите, психическите и духовните възможности на човека. Твърди се, че методът е неутрален в религиозно отношение и може да бъде практикуван от хора с всякакви убеждения.

Резултатите, които Махариши обещава, са наистина поразителни. В личен план се обещава освен преодоляване на стреса, себереализация и пр., и че човек ще може да развие такива фан-

тастични способности, като напр. да преодолява закона за гравитацията, да преминава през стени, да става невидим, да придобие свръхчовешка сила, да материализира представите си (визуализация) и др.

В обществен план перспективите са още по-внушителни. Ако повече хора усвоят и практикуват метода, страданието като цяло ще намалее, човечеството ще навлезе в нова ера на пълноценно развитие, ще се възцари световен мир и всеобщо благосъстояние. Това ще доведе до отслабване на всякакви негативни влияния, така че ще намалеят катастрофите, престъпността и болестите. Силата на трансцеденталната медитация е такава, че дори и ограничен брой хора да я практикуват, те могат да повлияят развитието на целия свят. Жителите на тази нова „ера на просветлението“ се наричат **сидхи**.

Движението на Махариши има всеобхватна програма за обновлението на света и създаването на един нов световен ред. Този „световен план“ обхваща всички сфери на живота – индивидуалния живот, политиката, образованието, околната среда, икономиката и духовния живот. Трябва да има единно световно правителство, което ще контролира националните правителства и ще им дава готови абсолютни и непогрешими теории и схеми на управление.

В действителност теорията и практиката на трансцеденталната медитация се коренят дълбоко в хиндуистката традиция. Това е опростен вид хиндуистка **мантра-медитация**, която обаче се представя по замаскиран начин. Мантрите са определени думи или срички, които се повтарят и върху които човек се концентрира по време на медитацията. Учителите по ТМ твърдят, че това са срички без всякакъв смисъл и съдържание и са просто „средство, което усилва действието на подреждащите сили на природата“, факт е обаче, че всички тези срички са кодови названия за имената на хиндуистки божества. Пример за това е например мантрата „айм“, която е кодово название на богинята Сарасвати.

Към това се прибавя и фактът, че мантрите се раздават единствено от ТМ-учители, които са получили лично от Махариши властта за това. Даването на мантрата става при специален ритуал на инициация, или посвещение, без който мантрата няма бо-

жествена сила и не е нищо друго освен една случайна безсмислена дума. Тази вяра в особената сила на мантрите е причината, поради която човек никога не трябва да казва каква е неговата мантра, защото иначе тя губи силата си.

Ритуалът на посвещението, през който минават всички медитиращи, също е изцяло хиндуистки. Той се извършва в полумрак пред олтар, на който стои образът на Гуру Дев. По време на церемонията пред този образ се жертват дарове – плодове, цветя и др., учителят пее химни на санскрит – свещения език на хиндуизма – призовава бога творец Брахма под името Нараяна, също и боговете Шива и Вишну, както и всички велики учители и накрая гуру Дев. На неразбиращите участници в ритуала се обяснява, че става дума просто за формалност и индийска традиция. След това ТМ-учителите раздават мантрите.

Бъдещите ТМ-учители подписват „декларация за лоялност“ към Негово Светейшество Махариши Махеш Йоги. В нея те обещават вечна вярност и привързаност към учението и пълна зависимост и подчинение към Махариши и неговата организация. Също така декларацията изрично казва, че неговото учение е тайно и не бива да бъде предавано на никого.

Всичко това характеризира ТМ като типично хиндуистко гуру-движение. То е особено опасно поради своята замаскираност – човек може лесно да бъде въвлечен в него, без въобще да осъзнава, че става дума за религиозно движение. Повечето най-вече от младите медитиращи виждат в организацията спасението на света. Те са подложени на силното изкушение да обърнат гръб на всичко останало – семейство, професия, нормални човешки интереси и пр. и да се отдадат на медитацията като път за подобряване на целия свят. Често те се изолират от света в т. нар. „академии“ и „резиденции“, където се занимават единствено с медитация. Интересите на организацията се поставят на първо място, което често води до разрушаване на семейните връзки и нормалното ежедневие на човека. Всички медитиращи държат в стаите си снимки на Махариши. Те твърдят, че не му се покланят и не го почитат като бог, но отношението им към него е доста по-различно от отношението към обикновен човек.

Трансцеденталната медитация често нанася и физически, и

психически увреждания – разстройство на съня. мигрени, неврологични проблеми, стигащи до душевни разстройства. И това никак не е чудно, като се има предвид, че основата на медитацията по принцип е отпускане на съзнанието, отслабване или пълно изгубване на самоконтрола и отдаване изцяло на автоматичната техника. Тази техника от своя страна е подчинена на някаква друга цел, а каква е целта на Махариши, вече видяхме.

По-внимателното запознаване с идеологията, практиката и структурата на неговата организация разкрива една ужасяваща тоталитарна политическа амбиция. Самочувствието на „просветление“ и „план за спасение на света“ води до незачитане на нищо друго освен собствените правила. Непрекъснато звучат лозунги от типа: „Започва нова Ера!“, „Водачо, заповядвай, ние те следваме! Ние знаем най-доброто за теб. Ние презираме смъртта! Долу опозицията!“ – все добре познати фрази от ужасната история на световните диктатури. Един от ТМ-учителите казва, че когато световният план се изпълни и на 1000 души се пада по един ТМ-учител, основният критерий за получаване на работа ще бъде дали човек медитира или не.

Би било наивно да вярваме, че този хиндунстки мистик е посветил живота си на световен кръстоносен поход единствено за да помага на хората да се отпускат и да преодоляват стреса! Зад една толкова невинна декорация се крие една дисциплинирана езотерична организация, в която са събрани духовна гордост, материален прагматизъм, власт и строг контрол над разума. Крайната цел е да се доведе цялото човечество до медитация, „просветление“ и подчинение на организацията и нейния водач. Колкото по-дълбоко изследваме мисионерската дейност на Махариши, толкова по-ясно става, че това е едно чисто хиндуистко разбиране за света, комбинирано с политически и социални искания, които са ужасяващо тоталитарни и недемократични.

Нова епоха (New Age)

Това движение, ако въобще може да се нарече движение, след като заля западния свят, напоследък бързо навлиза и у нас. Ако започнете да се занимавате с ученията на Новата епоха, може би първите неща, които ще откриете, ще ви изненадат. Противно на всички останали течения, не съществува движение или организация, разпространяваща идеите на Новата епоха или пък носеща това име. Няма всеобщо признато ръководство или главна квартира, нито „изповед на вярата“, която всички членове трябва да подпишат. Новата епоха се представя от своите последователи по-скоро като една растяща мрежа от свободни групи хора със сходни убеждения, макар и общите черти на доста от тези групи да не са особено много.

Огромното мнозинство от последователите на Новата епоха са мили и приятни хора. Доста от тях са изпробвали „някоя форма“ на християнството и са я намерили духовно мъртва, след което са се обърнали към Новата епоха. Те искрено търсят отговори на своите дълбоки нужди и на критичното състояние на света и човечеството.

Те предпочитат да говорят за Новата епоха като за „ново съзнание“, „дух“, „надежда“ и други подобни понятия. По същество основите на това движение следва де се търсят в окултизма и спиритизма. Затова това движение не може да бъде разглеждано като другите секти.

Идеологията на Новата епоха

Основната характеристика, която обединява всички групи, колкото и различни да са конкретните им учения, е видението за настъпващата нова епоха. Те търсят една лична и обществена промяна, толкова радикална, че човечеството да получи нов старт – зазоряването на Новата епоха. Понятието Нова епоха **(New Age)**, изглежда, е въведено от **Алис Бейли** – спиритически медиум и ръ-

ководителка на Теософското дружество (починала през 1949 г.). Нейният духовен водач, тибетският учител **Джвал Кул**, ѝ дал великия „План“, на който се основава голяма част от учението за новата епоха. Тя обикновено се описва като епоха на любов, равенство, радост, свобода и реализация, но в ученията на някои от водачите на движението се долавят и мрачни тонове. Те говорят за „нов обществен ред“ с едно световно правителство, една световна икономика и една обща световна окултна религия.

Друг често използван израз за Новата епоха е астрологическото понятие **„Епохата на Водолея“**, което беше популяризирано през 60-те години от мюзикъла „Коса“. Астролозите вярват, че на всеки 2000 години небесният ред се сменя и това води и до големи промени на земята. Епохата на Рибите била белязана от насилие и доминирана от християнството. Тази епоха върви към своя край през 2000-та година, след което ще настъпи епохата на Водолея, която ще се характеризира с любов, светлина и задоволяване на дълбоката духовна жажда на човечеството.

Въпреки че традиционното християнство ще бъде елиминирано, мнозина очакват появяването на „Христос на Новата епоха“. Той е възвисен Учител, духовно същество, което е обитавало в човека Исус, докато той е живял на земята. Сега той е готов да се завърне отново (или, според някои, вече е тук), за да ни въведе в Новата епоха. Това показва, че въпреки че използват понятието Христос, последователите на Новата епоха влагат в него съдържание, което няма нищо общо с християнското. Основно учение на Библията е, че Исус е Христос, т. е. човекът Исус от Назарет, живял преди около 2000 години в Палестина, е бил Божият Помазаник – Христос. Той е бил единствен и друг освен Него няма. Според Новата епоха Христос е някакъв космически дух или принцип, който може да обитава в различни хора. Той е бил в Исус, но е също така и Кришна в хиндуизма, имам Махди в исляма, Майтрея Буда в будизма и Месия в юдеизма. С други думи, всички религии сочат в една и съща посока и са еднакво валидни според учението на Новата епоха.

Две характерни черти на мирогледа на Новата епоха са **хуманизмът** – вярата, че човекът е в основата си добър, свободен на действа, както желае, стига да не вреди на никого, и господар на

собствената си съдба, и **мистицизмът** – вярата, че съществува един „духовен свят“, населен от духовни същества, по-мъдри от хората, които желаят да общуват с нас и да ни водят. Промяната на мирогледа на един човек се нарича „развиване или издигане на съзнанието“. Тук под „съзнание“ се разбира начинът на мислене и възприемане на действителността. Това „развитие“ може да стане постепенно и незабележимо, чрез слаби и ненатрапчиви въздействия. То може да стане и рязко вследствие на някакво драматично преживяване или изпадане в особено психическо състояние. Начините на постигане на тази промяна са напр. йога, трансцедентална медитация, приемане на психотропни вещества (лекарства и наркотици), методът Силва и много други сходни практики. Всички те боравят с понятията „себереализация“, „самоусъвършенстване“, „здравословен начин на живот“, „холистична медицина“, „овладяване на съзнанието“, „творчески интелект“, „развиване на творческия потенциал“ и други подобни.

Последователите на Новата епоха вярват, че с времето ще има достатъчно „посредници“, които ще повлияят на духовните вибрации на цялата планета, така че ще настъпи масово обръщане на хората към този тип съзнание. С тази цел през точно определени периоди от годината, напр. в средата на лятото, те изпълняват определени ритуали на специални места като напр. Стоунхедж, които се смятат за особени „енергетични точки“.

Тук е мястото да отбележим, че българското **„Бяло братство“** или, както са известни, дъновистите, макар и отделна организация, се вписват напълно в схемата на това учение. Такова място, което „концентрира космическа енергия“, в България, според тях е районът около Седемте рилски езера. Всяка година през лятото там се организират дъновистки лагери и се провеждат конгреси. Чрез общи молитви, духовни песни, медитация и други духовни упражнения, които могат да са най-разнообразни, последователите на Новата епоха търсят контакт с духовния свят или с извънземен интелект. Тъй като липсва единно установено учение или организация, формите могат да бъдат най-разнообразни. Чрез всички тези практики се цели духовното повлияване на цялата земя и установяването на Новата епоха.

Някои варианти на движението

Ще разгледаме някои от най-често срещаните форми, под които се разпространяват идеите на Новата епоха. Те никога не се представят като религиозни убеждения, а се маскират под изобилна псевдонаучна терминология, което им дава възможност лесно да проникват във всички слоеве на обществото.

Движението за „потенциала на човека“
Това движение води началото си от психолозите Абрахам Маслов и Карл Роджърс, но то вече е достигнало много по-далеч от просто твърдението, че човекът е добър по принцип. Те говорят за развиването на „по-висшето Аз“ в човека и вярват, че за него няма нищо невъзможно. Други казват, че човекът е божествен, той е „бог“. Духовната основа на това е пантеизмът (всичко е бог), идеология, изповядвана от повечето последователи на Новата епоха, както и от повечето източни религии. За тях злото не е грях или вътрешна злина на човека, а невежество, и следователно най-доброто, което можем да сторим за хората, е да ги научим кои са те в действителност и какъв е техният потенциал.

Холистична медицина
Идеята тук е лекуването или развиването на цялостната личност – тяло, съзнание и дух. За постигането на това се търси психически и физиологичен баланс както вътре в личността, така и в нейната връзка със света и природата (философията на таоизма).

Тези съвременни „алтернативни“ терапевтични методи в голямата си част се базират на източно религиозни възгледи за човешката природа и анатомия. Пример за това е *акупунктурата*, която се основава на идеята за меридиани в тялото, през които протичат жизнените енергии. Въпреки че това може да изглежда безобидно и акупунктурата се прилага масово и се твърди, че дава добри резултати, нейната основа е религиозна, а не природонаучна, и подлагането на такава терапия означава отваряне на човека за неясни и съмнителни духовни въздействия.

Друг пример е *радиестезията*, която измерва енергетични вибрации на тялото, показващи заболяване. Някои използват за

тази цел махало, но в някои случаи се използват електронни измервателни уреди. Въпреки претенциите на метода за „научност“, той няма ясна теоретична основа и никакво научно доказателство. По-вероятно изглежда операторите да са под влияние на „познати духове“, а някои от тях и открито признават това.

Такъв е случаят и при *рефлексологията* (масаж на краката за лечение на органични заболявания). Нейният механизъм не е ясен и редица практикуващи терапевти признават, че всъщност те боравят с духовни сили.

Характерно е, че тези методи на лечение се препоръчват за широк спектър от най-различни болести.

Нетрадиционни образователни методи

Те си поставят за цел да възпитават у децата още от най-ранна възраст „планетарно съзнание, дух на мир и взаимно разбирателство“, да ги подпомагат към тяхната „себереализация“, като се набляга на духовната страна на образователния процес. В тези училища децата биват закърмени с хиндуистки и окултни идеи. Те биват обучавани в „методите на биодинамичното земеделие“ (при което растенията и животните се третират като одушевени същества, общува се напр. с „духа на тиквичката“ и пр.). Типични примери в това отношение са образователната система на Валдорф, Новото образование и педагогика на Селестен Френе, на Петър Дънов, Педагогиката на сътрудничеството (Амонашвили, Шчетинин и др.). С такива цели в България е основана фондация БЪДНО (Българско движение за ново образование).

Движенията за мир и партиите на „зелените“

В тези движения има много чудесни неща и те са имали много положителен ефект върху обществото. Но в голяма част от тези движения има религиозни нотки, които не винаги се виждат от пръв поглед. Например много хора аргументират стремежите си за мир и защита на застрашени животински видове с идеята, че земята е жива богиня (Гея или Гая). Тя е жив организъм, в който всичко е взаимно свързано. Тази вяра много бързо води и до вярата в дух, който обитава „Майката земя“ и до поклонение на този дух. Последователите на Новата епоха отричат, че човекът има

някакво по-високо положение от останалото творение и смятат, че мирът и хармонията ще настъпят, когато хората осъзнаят истината, че „всичко е божествено“ и човечеството започне да живее в унисон със света – както физически, така и духовно.

Феминизмът

Феминисткото движение на Запад на пръв поглед изглежда лишено от всякаква религиозна основа. То е продължение на борбата на жените за еманципация и равни граждански права. Но неговото развитие напоследък показва други тенденции. Все повече се набляга на разликата в „мъжкия“ и „женския“ начин на мислене. Това се подплатява с „научни изследвания“ за различните функции на мозъчните полукълба, като функциите на лявото полукълбо (аналитичност, интелектуалност, линейност, рационалност) се приписват на мъжкия начин на мислене, а функциите на дясното полукълбо (чувственост, сетивност, нелинейност, поетичност) се приписват на женския начин на мислене. От това следват и „мъжкият и женският начин на взаимоотношения със света“. Тези функции не се разглеждат като взаимно допълващи се, а като конкурентни, алтернативни и несъвместими. Развитието на западната наука се характеризира като „мъжки начин на мислене“ и върху нея се хвърля вината за екологичните катастрофи и надпреварата във въоръжаването („мъжки игри“). Спасението на света се вижда в коригиращото въздействие на „женския начин на мислене“, който ще бъде характерен за настъпващата Нова епоха.

Окултизъм

Напоследък все по-широко навлизат в обществото и все по-нормално се възприемат неща като астрология, гадателство и пр., контактуване с духове и астрални пътешествия (преживявания извън тялото), възраждането на древни религии като друидизма, култове към природата и плодородието, бяла и черна магия и, разбира се, източните религии, които са изтъкани от окултни практики. Само във Великобритания има 10 000 официално регистрирани магьосници! Също толкова са в Германия, а тази цифра постоянно нараства. Магьосничеството вече не се смята за диво суеверие и възраждане на средновековни легенди, а е ста-

нало една напълно узряла религия, която се бори за официално признание.

Всичко казано дотук характеризира движението Нова епоха като изцяло противоречащо на християнството и несъвместимо с него. На световните конгреси на движението открито се поставя целта за унищожение на християнството в световен мащаб. Колкото и хуманистични да изглеждат идеите на Новата епоха, цялостната идеология на Новата епоха нескрито се стреми към световно господство.

СОЦИАЛНА ПОЧВА НА СЕКТИТЕ, МЕТОДИ, ТРАВМИ, КАК ДА ПОЗНАЕМ, ЧЕ ИМАМЕ РАБОТА СЪС СЕКТА И КАК ДА СЕ ПРЕДПАЗИМ

Социална почва на сектите

За всяко явление, което се развива в дадено общество, са необходими условия и предпоставки. Почвата за зараждането на различни странни култове (секти) в България е съществувала винаги както по време на тоталитарния режим след 9.IX.1944 г., така и преди това. Но по начало една диктатура дава по-малко възможности за развиването на каквито и да било учения, които са различни от самата същностна диктатурата. Така например и атеизмът представлява религия, която беше наложена със сила и не търпеше никакви други религии. Обединителната църква на Муун и ТМ на Махариши също в дълбоката си същност се стремят към една световна диктатура и не случайно именно те проявяват изключителна нетърпимост към атеистичния комунизъм.

В повечето случаи една диктатура обхваща и духовната сфера на обществото и човека. Така и в България съществуваше едно общество, до голяма степен затворено и изолирано от външни влияния. Елементите на масовата западна култура като кино, видео, барове и кафенета, поп-музика, порнография и прочее бяха символи на едно друго общество, което не проповядваше религията на атеизма. Те се превръщаха в символи на свободата и част от всеобщата идеализация на западното общество. В тези условия особено младите хора растяха с чувството, че на тях нещо им е отнето, нещо им е забранено, че са отделени от света.

И след 10.XI.1989 г., когато в България изведнъж се заговори

за свобода, за демокрация и отворено общество, българинът се почувства като „отвързан“. Той получи възможността да съблече униформата си на примерен социалистически гражданин и да облече цивилни дрехи по желание. Барирерите към външния свят се вдигнаха и, разбира се, западната култура нахлу като отприщена река и заля неподготвеното българско общество. Лъскавите магазини, разнообразната преса, новите филми, свободното разпространение на порнографията създават впечатлението за една нова свобода. Огромното количество визуални и всякакви други възприятия създават еуфорично чувство – човек има желание да опита от всичко и да го разбере как е – особено това, което досега беше забранено. (Много показателен е фактът, че порнографската литература се купува преди всичко от хора над 40 години.) Част от този поток от нови и интересни неща са също и новите философии и учения. Хората започнаха да се интересуват от тях, без да са наясно с техния произход, методи и цели. Те бяха просто част от новия, интересен свят, който се разкриваше пред нас и трябваше да бъде опитан. Ако случайно не си опитал от нещо, ти си едва ли не по-низше същество. Това дори се превръща в един вид състезание – „Аз съм опитал от това, което ти не си.“ Това е и един от поводите за вземане на наркотици и за лесното им и бързо разпространяване по българските училища. Често пъти в сектите съществуват доста либерални и необичайни сексуални практики, които също могат да бъдат мотив за присъединяване към дадено общество.

Напоследък все по-ясно се проявява и характерният за консумативното общество феномен – отчуждението между хората. Докато преди човек можеше да се изяви като личност най-вече в частните си контакти, сега той има нужда от усамотение, за да може на спокойствие да си яде „забранената ябълка“, без никой да го гледа, или пък да иска да си отхапе от нея. Но човекът е социално същество и това състояние не е естествено за него. Особено при по-чувствителните хора самотата може да се превърне в нетърпимо болезнено състояние. Тогава запознанството с хора, които се държат мило и любезно с теб, които ти обръщат внимание и те оценяват като личност, може да подейства като невероятно силен магнит. Именно това предлагат повечето секти, поне отна-

чало. Там можеш да общуваш с хора, които иначе биха били далеч над теб в обществото. Там хората имат време за теб, докато родителите ти нямат. Там те разбират, докато в семейството и сред приятелите си не намираш разбиране и съчувствие.

Друг явен ефект, който се наблюдава в съвременното общество, е разрушаването на всякакви авторитети. Преди не можеше да се ругае държавата и правителството, сега това се превръща едва ли не в спорт. Преди за пушене изключваха от училище, сега вече е нещо съвсем нормално да се пуши по коридорите. Преминаването на червен светофар е признак на „демокрация". Този вид „свобода" е особено привлекателен за тийнейжърите и младежите от 20 до 25 години. „Сега живея в демократично общество и майка и татко не могат вече както преди да ми казват какво да правя." Учителят вече не е авторитет, в много случаи родителите – също.

Това обаче само на пръв поглед е привлекателно. Липсата на авторитети автоматично създава едно ужасно чувство за несигурност. Няма кой да те глоби, когато преминаваш на червено, но също така няма и кой да те защити, ако те нападнат. Започваш да се чувстваш като изгубен в една дива джунгла, където действа принципът: „Изяж, за да не бъдеш изяден." Човекът по природа има потребността от авторитет, който да е над него. Този авторитет действително ограничава „свободата" му, но същевременно му създава чувството за сигурност и защитеност – той има на кого да се опре, има кой да се погрижи за него. Именно това предлагат сектите. В тях винаги има един авторитет, който поема живота ти в свои ръце. Принадлежността към организацията се смята за гаранция за сигурност в утрешния ден. В повечето случаи се спекулира и с идеи за спасението на света и всеобщото добро. Понякога човек се изкушава и да потърси материална подкрепа от едно общество, което му е непознато, но явно разполага с пари и има връзки със Запада.

Друг фактор, с който сектите печелят привърженици, е естественият интерес на човека към непознатото, тайнственото и скритото. Често пъти тези нови учения обещават придобиването на свръхестествени способности и власт над останалите хора. Почти винаги те са затворени общества, които създават приятно-

то чувство, че единствено ти имаш привилегията да се занимаваш с интелектуални и духовни неща, до които другите хора нямат достъп. Преживяването на някои свръхестествени опитности създава чувството за издигнатост над останалите, за познание, което е недостъпно за другите.

Методи на сектите и травми, нанасяни от тях

Методи за приобщаване към сектата

Част от тези методи не се различават много от методите, които всички религиозни учения използват за пропагандиране на своите идеи – организиране на лекции, семинари, проповеди, разпространение на брошури, списания и други печатни материали. Изключително характерно за сектите обаче е, че тези методи се прилагат анонимно – например не се съобщава кой организира съответното мероприятие, кой е лекторът, от името на коя организация или движение се извършва дадена дейност или се разпространява дадено писание. Често тези активности не са директно анонимни, но са маскирани под нищо неозначаващи наименования като напр. „Българска асоциация на доброволците“, „Организация за изследване на принципи“. За какви принципи и какви доброволци става дума, е невъзможно да се разбере. Под тези две наименования се крие сектата на Муун. Друг пример за това са материалите на Децата на Бога, или, както напоследък се наричат, Семейството – цветни брошурки, на които има единствено някакъв австрийски адрес.

Друг характерен метод за някои от сектите е ходенето от врата на врата по къщите. Ако на вратата ви позвънят младежи с тъмни костюми, бели ризи и табелки с имената им, можете да бъдете сигурни, че това са мисионери на мормоните. Те ще ви предложат най-любезно да си поговорят с вас, да четат Библията заедно с вас или да разсъждавате заедно по някакви въпроси – независимо от това дали вкъщи е цялото семейство, или само съпругът, или само съпругата. Същата система използват и Свидетелите на Йехова, но те не са така характерно облечени.

Друг метод е продаването на литература и други неща по ули-

цата. Това е едновременно метод за привличане на последователи и начин за събиране на средства за финансиране на сектата. Така се завързват лични контакти и разговори, които биват последвани от покана за някоя сбирка или курс. Най-характерни в това отношение са последователите на движението Харе Кришна. Те могат да се видят навсякъде по улиците да предлагат своите книги и най-вече Бхагават Гита. Свидетелите на Йехова също с удивително усърдие и издръжливост продават списанието „Стражева кула“ всеки ден, независимо от времето, на едно и също място в града. В цяла България сектата на Муун продава т. нар. „лазерни графики“ върху метално фолио, които вече висят на стените на множество ресторанти и други обществени заведения, без техните стопани да предполагат от кого са ги закупили. Те продават и други сувенирчета, например кукли, с които финансират своята дейност.

Методи за задържане на членовете в сектата

Те започват да се прилагат едва след като кандидатът прояви интерес. Ако се съгласи да участва в някой курс или семинар (най-често в лагери извън града), той бива бомбардиран с огромно количество информация, която не може да преработи за късо време. Там животът в комуната му се представя в най-розови краски и върху него се упражнява силен, макар и не явен натиск, за да се присъедини към нея. Ако това стане, новият член на организацията бива изолиран от семейството си и от предишната си среда и попада в един шеметен ритъм на живот, който не му дава никаква възможност да се замисли или да се занимае със себе си. Той трябва непрекъснато да посещава лекции, богослужения и други мероприятия. Трябва да работи за сектата, и то работа, която преди това най-вероятно е считал за унизителна – стигаща до просене по улици и ресторанти.

На преден план в живота му излизат изискванията на организацията и учението. Тя определя живота на индивида до най-малките подробности, изисква пълно подчинение и упражнява пълен контрол над личността. Сектата определя какво може и какво не може да чете човек, какво трябва и какво не трябва да яде, с кого да общува и с кого – не, с кого да има сексуални отношения и с

кого – не, и пр. Редовно се правят подробни изповеди и се събира пълна информация за личния живот на членовете. Собственото Аз на човека отива на заден план. Неговите желания и стремежи се окачествяват като грях към организацията и се потискат по всякакви начини.

Това създава един много характерен комплекс за вина към организацията. Тази вина се отъждествява с вина пред Бога, тъй като организацията е единственият негов представител на земята. Спасението на човека се поставя в пряка зависимост от неговата вярност към организацията и от изпълнението на абсолютно всички нейни изисквания. Това, от една страна, изключва всякаква възможност за конфронтация или дори критично отношение към организацията, а от друга страна, води до непрекъснат страх и дълбоки депресии, стигащи понякога и до самоубийство. Обикновено сектите преследват своите жертви през целия им живот. Дори и човек да се е откъснал от сектата, след една или две години той бива потърсен отново. Вината му непрекъснато се напомня.

Чувството на вина и греховност често пъти се утежнява от факта, че повечето секти проповядват път за постигане на съвършенство и безгрешен живот. Тъй като това е утопия и не може да бъде постигнато от нито едно човешко същество на този свят, човекът бива изправен пред неразрешим проблем. И така, той или започва да лъже себе си и постепенно изгубва чувството си за реалност, или изпада в дълбока депресия, водеща до самоубийство, или разбира фалша и бяга от сектата. Много често могат да се срещнат членове на секти, които живеят със самочувствието на някаква свръхестествена святост и безгрешност.

Това се прелива в друг много характерен метод на сектите за промяна на съзнанието на техните членове – внушението, че те са нещо повече от останалите хора, че те единствено познават истината и правилния път. Чрез учението на сектата човекът се убеждава, че е свръхестествено, свръхсилно същество, което в повечето случаи представлява самото то бог. Това е много фина игра с човешката гордост и стремеж към власт и величие. Този метод е бил използван от много диктатури и съвсем не е нов. Можем да си припомним нацистката идеология или някои други, подобни на нея. Поради окултните практики, широко разпростра-

нени в повечето секти, действително се срещат свръхестествени преживявания, които допълнително убеждават човека в неговата божественост.

Изопачаване на Библията

Тук е редно да се спомене и един от много широко разпространените начини на действие на много секти – това е използването на Библията. Те много обичат да се позовават на нейния авторитет и дори да представят ученията си за християнски. Но това, което най-често се прави е, че отделни стихове се измъкват от техния контекст и се използват в подкрепа на учението на сектата, като се тълкуват в противоречие с цялостното учение на Библията. Често пъти биват прибавяни допълнителни неща, твърди се, че Библията не е точно преведена, и се произвеждат такива „точни преводи“, какъвто е например преводът „Нов Свят“ на Свидетелите на Йехова. В други случаи се изнамират други книги, които допълват Библията, както е при Муун, при мормоните и др.

Защо не е така в нормалната християнска църква?

Под „нормална християнска църква“ в тази книга разбираме което и да било от традиционните християнски изповедания – православно, католическо и протестантско, които се придържат към библейското учение.

Библията ясно и недвусмислено ни учи, че човекът е личност и че Бог зачита и уважава тази личност. Той е създал човека като същество със свободна воля и никога не насилва тази воля. Всичко в християнството е основано на свободния избор. Един християнин не се срамува от своята вяра и не крие принадлежността си към своята църква. Неговата цел е да представи на хората около себе си Божието предложение за спасение, за да могат те сами да решат дали го искат, или не. Това решение е абсолютно доброволно и никой не може да бъде принуден към него посредством манипулация на съзнанието. Същото важи и за избора на църква. Християнството казва: „Ела при Исус Христос“, а не „Ела при нас“! Християните могат да имат различни мнения по опре-

делени въпроси и въпреки това да живеят в мир и да са членове на една църква. Единственият непоклатим и абсолютен авторитет в християнската църква е Библията, а глава на църквата е Исус Христос.

Никоя християнска църква не се стреми към унищожаване на индивидуалността на човека, не го откъсва от семейството му, от професията и обществения живот. Християнинът е напълно нормален човек, който води напълно нормален живот. Християнството не налага система от закони и правила, които ТРЯБВА да се спазват. В Библията пише: „където е Господният Дух, там е свобода“ (2. Кор. 3:17). Разбира се, християнският морал има определени норми и всеки, който желае да се нарича християнин, трябва да се съобразява с тях. Впрочем именно тези норми са залегнали дълбоко в това. което съвременният цивилизован човек смята за естествен човешки морал.

Християнството не създава на човека комплекс за вина, а точно обратното – освобождава го от неговата вина пред Бога. Същността на посланието на Евангелието е, че Исус Христос умря на кръста, за да изкупи греховете на хората, и всеки, който повярва в Него, бива опростен и получава вечен живот, който не може да му бъде отнет по никакъв начин. Тази чудесна сигурност може да създаде на човека стабилна основа в живота и да му даде силата да се справи с всички проблеми. Затова християнството не може да депресира човека и да го докара до самоубийство, а напротив – дава му психическа устойчивост и воля да живее. Всъщност самоубийството се смята за много тежък грях. тъй като на човека не е дадено да разполага с живота – нито с чуждия, нито със своя собствен.

Бог не очаква от човека да бъде безгрешен и не поставя неговото спасение в зависимост от това. Библията съвсем ясно казва, че това е невъзможно. „Ако речем, че нямаме грях, лъжем себе си и истината не е в нас. Ако изповядваме греховете си, Той е верен и праведен да ни прости греховете и да ни очисти от всяка неправда“ (1. Йоан. 1:8-9). Християнинът винаги може да разчита на Божията прошка, ако е готов да се покае за греха си и да го остави. Естествено, той се стреми да не греши, но мотивът за това не е страх, а любов към Бога и към неговите ближни. Християнинът

винаги живее със съзнанието, че е простен грешник, и не приписва на себе си заслугите за добрия си живот. Той не смята, че е по-висше същество от останалите хора или че единствено той има достъп до божествената истина.

Как да разпознаем, че имаме работа със секта

Ако попаднете на някакви семинари, лекции, в някакво общество, или пък другаде се сблъскате с хора, които ви говорят, че те са открили истината и единствено те в този свят знаят истината, тогава трябва да бъдете нащрек. Често пъти те говорят за Библията и наричат себе си християни. Казват обаче, че всички други християни не разбират правилно истината и са се отклонили от нейното учение.

Ако тези хора много често ви говорят за един водач, който има някакво специално откровение или просветление, който е повече от другите, който знае много, който се нарича Учител или Водач, или Отец или нещо подобно, ако за него се намеква, че той има пряка връзка с Бога или пък директно се казва, че той е представител на Бога на земята, то тогава вие също имате работа със секта.

Ако ви се обещава, че това е една организация, която ще ви защити, която поема отговорност за вашия живот, която ще се погрижи за вас, която ще поеме дори ваши материални и финансови проблеми, която ви обещава пълно здраве или богатство, пътуване в чужбина, посещение на школи, курсове и пр. в чужбина, то тогава вие също трябва да бъдете нащрек.

Ако ви се предлагат курсове и семинари, които трябва за дълго време да ви отделят от семейството ви, да ви заведат в чужбина, ако ви се говори за това, че вашето семейство би ви пречило и вие трябва да се откъснете от него, да нарушите връзката си с брачния си партньор или с родителите си, то това не е характерно за християнските църкви и вие сигурно сте попаднали в секта.

Ако попаднете в общество, където ви карат да повтаряте постоянно една и съща дума или да пеете един и същ куплет, ако ви учат да изключите логическото си мислене или да „изпразни-

те съзнанието си“, това също не е характерно за християнските църкви, а е един от методите за оказване на психически натиск в една секта.

Ако ви се представят планове и идеи за обновление на света, обединение на всички религии, постигане на всеобщ мир и хармония, изграждане на едно ново справедливо и хуманно общество, трябва да знаете, че имате работа с едно ясно нехристиянско учение.

Най-лесно можете да проверите дали едно учение е християнско, или не, ако си изясните какво е неговото отношение към Исус Христос. Никоя секта не признава, че Исус Христос е Самият Бог, който се е въплътил в човек. Различните секти имат различни схващания за Него, но това е общо за всички тях. Повечето секти също така отричат триединството на Бога. Но именно тяхното учение за Исус Христос е най-същественото, което ги характеризира като нехристиянски заблудителни учения. Библията ни казва да изпитваме ученията именно по този признак (1. Йоан. 2:22, 4:2-3).

Всяка група, която проповядва, че Исус Христос е дошъл втори път невидимо на земята, или пък, че има друг Месия и Спасител на света, е секта.

Как да се борим със сектите

В едно демократично общество имат право да съществуват всички учения и религии и всеки човек има право да изповядва каквото пожелае, да вярва в каквото пожелае и да пропагандира каквото пожелае, стига то да не противоречи на законите на страната. Това право е гарантирано за България, която е подписала международния пакт за граждански и политически права, ратифициран с указ 1197 на Президиума на НС от 22.VII.1970 г., в който се гарантира свобода за изповядване на религията и убежденията.

Настоящата книга няма за цел да ограничи дейността на някого или да проповядва религиозна омраза, а да покаже на обикновения българин, че той може да бъде въвлечен в учения и групи, които не са в съответствие с традиционната за България християнска

вяра и които използват практики, които ограничават свободата на личността. Много от тези групи са следени от тайните служби на всички демократични западни държави, тъй като представляват сериозна опасност за общественото здраве.

В същия този пакт за граждански и политически права се казва: „Упражняването на правата, предвидени по т. 2 на този член, е свързано със специални задължения и отговорност. Следователно то може да бъде подложено на известни ограничения, които обаче трябва да бъдат изрично предвидени от закона и които са необходими

а) за зачитане на правата или доброто име на другите,

б) за зачитане на националната сигурност, обществения ред и народното здраве и морал. (чл. 19, т. 3)“

Също така чл. 20 забранява всяка пропаганда на война и всяко проповядване на национална, расова и религиозна омраза, която подбужда към дискриминация, враждебност или насилие.

Разбира се, духовният живот на всеки човек в Република България е негова, лична сфера, той има правото да упражнява каквато пожелае религия. Често пъти съществуването на различни учения (секти, религии) е гаранция за действителното демократично функциониране на обществото. Така както могат да съществуват партии от различен характер, така могат да съществуват и различни религиозни общества, били те и секти. Но човек трябва да осъзнава опасността, която те носят за неговото психическо здраве и свобода. Затова за всеки християнин е необходимо да познава учението на Библията и на своята църква и да може да защити себе си и децата си от учения, които биха го тласнали към служба на интересите на една личност или общество.

Ние сме твърдо убедени, че не забраните и държавният контрол върху религиозната дейност са начинът за ограничаване на влиянието на сектите върху българското общество. Този метод не е бил ефикасен никъде и никога не е водил до добри резултати. Забраненото нещо винаги става интересно и привлекателно.

Единственият начин за борба със сектите е информацията. Ако едно семейство има яснота по отношение на характерните белези на сектите и на методите, които използват най-типичните сектантски учения, то има сериозен шанс да предпази своите

деца от въвличане в подобни организации. Естествено, най-добре е, ако семейството е християнско и отрано възпитава своите деца в християнски дух и ги запознава с основните християнски учения и ценности. Единствено така можете да бъдете сигурни, че вашето дете ще може само да разпознае лъжата и няма да бъде подмамено в някоя секта.

Ако така или иначе някой член от вашето семейство вече е въвлечен в такава група или организация, в никакъв случай не се опитвайте да разрешите проблема със скандали, забрани и заплахи. Опитайте се да обградите човека с любов, нежност и разбиране и в такава атмосфера да говорите за неговите убеждения. Накарайте го да мисли и преценява – именно това е, което сектите се опитват да елиминират у човека. Огромна част от ученията на сектите се крепят върху твърдения, които изглеждат естествени и се приемат на вяра, но всъщност не следват отникъде и не издържат на по-сериозна логическа проверка. (Пример за такова твърдение, използвано нашироко в сектата на Муун: „Съвременната демокрация е следствие от християнството.“) Опитайте се да откриете тези твърдения и ги подложете на анализ.

Най-често последователите на секти мислят и говорят само в определена схема, като развиват една и съща верига от аргументи и умозаключения. Ако ги изкарате извън тази схема и погледнете на въпроса от по-друг ъгъл, те стават безпомощни и не знаят какво да ви отговорят. Тогава най-често се опитват да се върнат в началото, за да ви развият отново познатата верига, или отклоняват темата в съвсем друга посока. Опитвайте се вие да водите разговора и последователно и методично да разглеждате една тема, без да се отклонявате от нея.

Ако човекът насреща ви цитира Библията, разгледайте стиховете, които привежда, в техния по-широк контекст и в светлината на цялостното християнско учение. (Естествено, трябва да го познавате, за да можете да направите това.) Ако обаче той не признава Библията за авторитет, няма никакъв смисъл вие да му цитирате библейски стихове.

Най-сериозният въпрос, с който можете да накарате един последовател на секта да се замисли, е: „Защо ти смяташ, че това учение е истина? Какъв е твоят критерий, според който преценя-

ваш дали дадено твърдение е истина, или не?“ Обикновено ученията на сектите се градят върху личните откровения на определени хора. Това са някакви свръхестествени преживявания или пък чисти измислици, които се приемат на вяра като истина.

Ако не ви стигат познанията по религиозните въпроси, можете да потърсите помощ от по-опитни хора.

Ако сте християнин, най-силното оръжие за борба, което можем да ви препоръчаме, е молитвата. Тези заблудителни учения са изключително силни и човек, който веднъж е попаднал под тяхната власт, е почти невъзможно да се освободи сам или пък само с помощта на хората около себе си. Единствено Бог, който вижда човешките сърца, за когото е безкрайно скъпа всяка човешка душа, който има всяка власт на небето и земята и за когото няма нищо невъзможно, може да извърши това чудо.

2014, Първо електронно издание, pdf формат
© 1994, Здравко Ненов
© Корица: Станислав Абаджиев

Предпечат: Издателство „Верен“

Издателство „Верен“
пл. „Славейков“ 1
1000 София
тел. 0888 562 679
www.veren.bg

ISBN 978-619-7015-17-1

ЗДРАВКО НЕНОВ
ПИТЪР ВАН КАМПЕН

СЕКТИТЕ
И КАК ДА ГИ РАЗПОЗНАВАМЕ

Тази книга си поставя основно целта да запознае българския читател с различните вярвания - традиционни и нетрадиционни, които напоследък масово навлизат в България.

Тя е замислена като кратък справочник, съдържащ информация, достъпна за широк кръг читатели, или, така да се каже, за средния българин. Не изисква някаква предварителна подготовка или познания по религиозните въпроси.

Първият раздел на книгата се занимава с традиционните световни религии. Във втория раздел са разгледани някои нетрадиционни вярвания или пък групировки, които поради социалното си действие в България са си спечелили името на „секти“.